

2021 m. gruodžio 10 d., penktadienis

Nr. 40 (1405) | Kaina 1,30 Eur

7md

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Šokis

2

*Vilniaus fortepijono festivalį užbaigė
Andrius Žlabys*

5

„Dèdè Vania“ Vilniaus mažajame teatre

7

Šiuolaikinės dramaturgijos festivalis „Versmė“

William Kentridge, „Dviratis“

8

*Williamas Kentridge'as – „Europos kultūros
sostinės 2022“ svečias*

11

Pokalbis su režisiere Dovile Šarutyte

12

Europos kino akademijos debiutai

Tarp veidų ir dvasių

Antanui Mončiui skirta paroda Vytauto Kasiulio dailės muziejuje

DANUTĖ ZOVINĖ

Eina į pabaigą metai, skirti skulptoriaus Antano Mončio (1921–1993) šimtosioms gimimo metinėms, kurios buvo įtrauktos į 2021-ųjų valstybei reikšmingų datų programą. Sukaktis pažymėta įvairiais renginiais, parodomis, atradimais, leidiniais, publikacijomis etc. O baigiamuoju akordu tapo lapkričio 25 d. Vilniuje, Vytauto Kasiulio dailės muziejuje, atidaryta paroda „Veidai ir dvasios“ (kuratorius Viktoras Liutkus, organizatoriai – Antano Mončio paramos fondas ir Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, projektą finansavo Lietuvos kultūros taryba).

Pasak kuratoriaus menotyrininko V. Liutkaus, kuris daug metų nuosekliai tyrinėja Antano Mončio kūrybą, parodos koncepciją ir pavadinimą padiktavo žemaitiška skulptoriaus kilmė, kurios jis niekada neatsisakė, ir nostalgija gimtajai aplinkai. Nors beveik pusę amžiaus dailininkas gyveno ir kūrė svetur, daugiausia Prancūzijoje, ne kartą yra sakęs, kad jį, kaip menininką, formavo prisiminimai ir tai, ką matė Paryžiuje.

Prigimtinis žemaitis, kilęs iš Mančių (Mončių) kaimo Darbėnų valsčiuje, per Antrąjį pasaulinį karą pasitraukė iš Lietuvos. Keletą metų pasimokęs Freiburgo dailės ir amatų mokykloje ir po to gavęs stipendiją, metus praleido Ossipo Zadkine'o studijoje Paryžiuje, Didžiosios lūšnos akademijoje (*Académie de la Grande Chaumière*). Specialiai parodai „Veidai ir dvasios“ buvo išleista brošiūra su prancūzų menotyrininkės Mathilde Desvages dvikalbiu (lietuvių ir prancūzų k.) straipsniu apie pirmuosius dailininko metus pokario Paryžiuje. Autorė pateikia mažai lietuvių dailėtyros tyrinėtų faktų apie Mončio aplinką ir

Antanas Mončys prie savo studijos Sevro gatvėje Paryžiuje. 1962 m.

bendramokslis Zadkine'o studijoje, jo dalyvavimą Naujosios skulptūros salone Auguste'o Rodino sode, įvairių motyvų jo kūryboje atsiradimą, medžiagų panaudojimo pradžią ir kt. Skulptorius bendravo ir dalyvavo parodose su garsiais XX a. Europos moderniosios dailės kūrėjais – Marcu Chagallu, broliais dvyniais Jeanu (vėliau – A. Mončio uošviu) ir Joeliu Marteliais, Hansu Arpu, Genri Laurensu, Henry More'u, Alexanderiu Calderiu, Maxu Ernstu ir kt.

Gyvendamas Prancūzijoje Mončys palaikė artimus ryšius ir su lietuvių išeivija – dailininkais Pranu Gailiumi, Žibuntu Mikšiu, Vytautu Kasiuliu, rašytoju Jonu Griniumi, semiotiku Algirdu Julijonu Greimu,

kunigu tėvu Leonardu Andriekumi (jo užsakytu 1965–1966 m. sukūrė šv. Pranciškaus skulptūrą JAV pranciškonų vienuolynui Kenabankporte, kuri šiemet Antano Mončio paramos fondo nario Romualdo Beniušo iniciatyva buvo restauruota Vilniaus dailės akademijoje ir įkurdinta Pranciškonų licėjuje Kretingoje), tarpukario Lietuvos politikais – Juozu Balučiu, Stasiu Lozoraičiu, Ernestu Galvanausku, kuriam 1968 m. sukūrė antkapinį paminklą Eksle Beno kapinėse, pietryčių Prancūzijoje, būsimu kardinolu Audriu Juozu Bačkiu ir jo tėvais, ambasadore prie UNESCO Ugne Karvelis bei jos motina Veronika

NUKELTA Į 10 PSL.

Festivalis užbaigtas didingai, netgi mistiškai

VII Vilniaus fortepijono festivalio paskutiniuose koncertuose filharmonijoje – Lovre Marušičius ir Andrius Žlabys

ŽIVILĖ RAMOŠKAITĖ

Gruodžio 2 d. rečitalyje turėjome išgirsti konkurso Klivlande nugalėtoją ispaną Martíną García García. Tačiau pianistas į Vilnių atvykti negalėjo, tad festivalio publika susipažino su kitu šio konkurso laureatu, antrąją premiją pelnysiu kroatu Lovre Marušičiumi. Norintiems būtinai išgirsti ispanų pianistą siūlau susirasti internete šių metų XVIII F. Chopino konkurso įrašus. García García jame dalyvavo ir pelnė trečiąją premiją.

Kroatijos muzikantai Lietuvoje – retenybių retenybė, tad šio pianisto koncertas iš anksto žadino smalsumą. Išnaršiau internetą, norėdama kuo daugiau apie jį sužinoti. Susidarė įspūdis, jog tai muzikantas, nesitenkinantis turimomis žiniomis, siekiantis jas nuolat gilinti ir plėsti. Nors jam dabar 29 metai, jis tebestudijuoja. Šiuo metu – Ferencio Liszto aukštojoje muzikos mokykloje Veimare pas žinomą pianistą Grigorijų Gluzmaną. Tuo pačiu metu jis yra Zagrebo muzikos akademijos Fortepijono katedros docentas, taigi pats pedagogas, auklėjantis būsimus pianistus. L. Marušičiaus kelias į muziką prasidėjo gimtinėje, o 2006–2011 m. jis mokėsi Maskvos centrinėje muzikos mokykloje prie P. Čaikovskio konservatorijos pas Nataliją Trull. Magistro studijas baigė Zagrebe, dalyvavo ir pirmąsias premijas pelnė įvairiuose konkursuose Kroatijoje, Serbijoje, Didžiojoje Britanijoje, Prancūzijoje ir Portugalijoje. Koncertuoja Kroatijoje, Ukrainoje, Rusijoje, kitose Europos šalyse, Kinijoje, Japonijoje.

Vilniuje L. Marušičius atliko programą, kurios didžiąją dalį sudarė Roberto Schumanno muzika. Pradėjo ją dviem nedidelėmis sonatomis – Domenico Scarlatti E-dur ir Josepho Haydno Nr. 47 h-moll. Scarlatti atlikimas patraukė stiliniais štrichais ir smulkios technikos, ypač trelių, tobulumu. Pianistas išgavo skaidrų skambesį, atkreipė dėmesį į drąsias harmonijos moduliacijas, šiandien stebinančias ausį. Haydno sonatos, galima sakyti, išnyko iš mūsų koncertinių scenų, skamba tik mokymo įstaigose. Tad L. Marušičiaus pasirinkta sonata ir raiškus, išbaigtas jos atlikimas leido įsiklausyti į Haydno fortepijoninį stilių, visai kitokį nei jo simfonijos. Beje, šioje, kaip ir Scarlatti Sonatoje, gausu smulkios technikos, įvairių puošmenų, mordentų, trelių, kurias pianistas atliko juvelyriškai tiksliai. Dominavęs mąslus skambinimas tęsėsi ir persikėlus į šumaniško

Andrius Žlabys

romantizmo valdas. Nors pasikeitė garso atspalviai ir dinamika, pianistas išoriškai išliko santūrus ir susikaupęs. „Arabeska“ C-dur ir „Trys fantastinės pjesės“, op. 111, atskleidė atlikėjo jautrumą garso kokybei, muzikinių minčių kryptčiai, reaguojimą į faktūros pokyčius.

„Kreisleriana“, op. 16, pareikalavo ne tik vaizduotės, bet ir dvasinio atsivėrimo, kurio vieniems pakako, kiti laukė didesnio. Kompozitoriaus nurodymai kiekvienos iš aštuonių pjesių antraštėse (pvz., „sehr aufgeregt“, „sehr langsam“, „sehr rasch“) atlieka, sakytum, emocinio kompasu vaidmenį. Kaip tas nuorodas įgarsinsi, priklauso nuo pianisto asmenybės. L. Marušičius neperžengė savojo aš, skambant kiekvienai pjesei jautei, kad pianistas įtemptai mąsto, kontroliuoja emocijas, nepaleidžia jų į laisvę. Tokia rimtis ir susikaupimas labiausiai patraukė lėtosiose „Kreislerianos“ dalyse, kai fortepionas prabildavo giliu oriu skambesiu. Nemenkas vaidmuo teko pianisto virtuozei technikai, kurios nepritrūko atskleidžiant maištingus kūrinių puslapius. Savo pasirodymą svečias užbaigė puikiu bisu, jautriai klaviatūroje išniūniuota Schumanno „Svajone“ („Träumerei“).

Gruodžio 4 d. Nacionalinėje filharmonijoje vyko jau paskutinis festivalio koncertas „Retai atliekami opusai. Camille’io Saint-Saënso 100-osioms mirties metinėms“. Atlikėjai – Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, diriguojamas Modesto Pitrenė, ir pianistas Andrius Žlabys.

Keturi į programą įtraukti kūriniai aprėpė laikotarpį nuo XIX a. vidurio iki XX a. pradžios. Išvardinsiu taip, kaip buvo atliekami koncerte: Claude’o Debussy „Fauno popietė“ (1894), C. Saint-Saënso Simfonija Nr. 2 a-moll, op. 55 (1859), Mikalojaus Konstantino Čiurlionio Simfoninė uvertiūra „Kęstutis“ (1902), Césaro Francko „Simfoninės

variacijos“ fortepijonui ir orkestrui (1885).

Nuskambėjus jautriai atliktai fantastiškai Debussy pjesei, kurioje fleitos solo puikiai atliko Valentinas Gelgotas, pereita prie Lietuvoje niekada neskambėjusios Saint-Saënso Antrosios simfonijos. Ji apskritai retai atliekama, regis, ne be reikalo. Nors orkestras grojo susitelkęs ir raiškiai pateikė visas keturias jos dalis, ištraukti į muzikos vyksmą sekėsi sunkiai. Daugybė išraiškingų temų, veržlių *tutti* ir gausių paskirų instrumentų solo tarsi pakibdavo ore, be aiškios idėjos ir krypties... Kad ir kaip stengėsi energingas maestro M. Pitrenas, klausytis šios muzikos, tiesą sakant, buvo gana nuobodu.

Uvertiūrą „Kęstutis“ teks praleisti: galiausiai neaišku, kieno tai kūrinys. Programoje parašyta Čiurlionio, bet tokios partitūros, kaip rašė Vytautas Landsbergis, išlikusios nėra. Yra „klavyrinis eskizas, datuotas, su atlikimo ir orkestruotės ženklais“. Man žinoma, kad partitūrą kūrė arba rekonstravo Jurgis Juozapaitis, bet programoje ši pavardė neįrašyta. Pasakyti, kad kūrinių parašė Čiurlionis, mano galva, neteisinga... Beje, šį kūrinių kartu su Čiurlionio simfoninėmis poemomis orkestras prieš porą metų įrašė Vilniaus plokštelių studijoje ir išleido garsioje Suomijos kompanijoje „Ondine“.

Svarbiausias šio koncerto numeris – pirmą kartą Lietuvoje atliktos Francko „Simfoninės variacijos“ fortepijonui ir simfoniniam orkestrui. Dėl genialaus Andriaus Žlabio atlikimo jos tapo ir viso festivalio muzikine kulminacija.

Kaip žino profesionalai, Franckas sukūrė nemažai muzikos, tačiau ryškiausi ir iki šiol atliekami tik keli opusai: Sonata smuikui ir fortepijonui, Fortepijoninis kvintetas, Simfonija d-moll, Preliudas, choralas ir fuga fortepijonui, Preliudas, fuga ir variacijos vargonams, himnas „Panis angelicus“, dar keli opusai

Lovre Marušić

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

vargonams ir koncerte skambėjusios „Simfoninės variacijos“.

Variacijos – puikus kūrinys ne tik muzikinio turinio požiūriu, jis slaptingas ir mistiškas dar ir forma. Nors pavadintas variacijomis, iš tiesų tai savotiškas trijų dalių koncertas, kuriame fortepionas ir orkestras ne tik nekonkuruoja, bet artimai bendrauja, susijungia, vienas kitam pritaria. Be to, vidurinėje dalyje, kurioje suskamba fortepijono atliekama tema ir prasideda variacijos, iki šiol galutinai nesutariama,

Tarsi persikėlus į kažkokią kitą būties plotmę. A. Žlabys apie ją, jaučiu, žino, ir todėl taip neklystamai interpretuoja Francko kūrinius. Iki šiol nepamirštas jo kadaise atliktas Preliudas, choralas ir fuga.

Koncertas baigtas trimis puikiais bisais – Johanno Sebastiano Bacho Sarabanda iš Antrosios prancūziškos siuitos, nuostabiu Francko Preludu h-moll iš opuso „Preliudas, fuga ir variacijos“ vargonams, atliktu keturiomis rankomis su festivalio meno vadove Mūza

Andrius Žlabys, Mūza Rubackytė ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras

kiek tų variacijų yra! Vieni tyrėjai randa penkias, kiti suskaičiuoja iki dešimt. Kad ir kaip ten būtų, Andriaus Žlabio interpretacijoje buvo puikiai atskleistos visos trys formos dalys, nepaprastai stipri jų muzikinė raiška, vietomis pasiekianti tiesiog sprogstamą ekspresiją arba subtiliausius niuansus, sklindančius iš pačių sielos gelmių. Orkestras kvėpavo kartu su pianistu.

Francko muzika skleidžia kažkokį nenusakomą ilgėsį ir liūdesį, kuriuos sukuria jo naudojama muzikinė kalba, reiškiamą dažniausiai minorinėmis tonacijomis su savita harmonija. Dinamikos bangelės ir viršukalnės įspūdingai papildė tą mistinę atmosferą. Bet šių variacijų finalas – pakiliai mažoriškas, panašiai kaip jo smuiko sonatos finalas.

Rubackyte, o prie jų prisijungus violončelininkei Onutei Švabauskaitei – dar ir melodingąja Saint-Saënso „Gulbe“. Taip romantiškai baigėsi VII Vilniaus fortepijono festivalis. Belieka laukti aštuntojo.

Po koncerto Nacionalinė filharmonija pagerbė ir apdovanojo festivalio organizatorę M. Rubackytę pirmą kartą įsteigtu apdovanojimu – garbės ženklu „Tarnauju muzikai“. Greta pirmosios jo laureatės M. Rubackytės, ženklas buvo įteiktas ir ilgamečiam filharmonijos fortepjonų derintojui Slavomirui Kontorovičiui.

Įspūdingas dialogas su Čiurlioniu

Pianisto Dmitryjaus Mayborodos rečitalis Valdovų rūmuose

ALDONA ELEONORA RADVILAITĖ

Vilniečiams labai pasisekė – pasitaruoju metu galėjo susipažinti su daugybe skirtingais talentais pasižyminčių fortepijono muzikos atlikėjų ir gėrėtis jų savitai atliekamais vertingais kūriniais. Tarp Nacionalinėje filharmonijoje besitęsiančio VII Vilniaus fortepijono festivalio koncertų įsiterpė lapkričio 29 d. M.K. Čiurlionio namų organizuotas Dmitryjaus Mayborodos (Vokietija), Lietuvoje viešėjusio pirmą kartą, rečitalis Valdovų rūmuose. Gaila, kad daugelis nuolat Filharmonijoje besilankančių klausytojų turbūt net nepastebėjo šio koncerto reklamos, o gal nežinojo, kokiomis gilaus kūrybingo emocionalumo galiomis yra apdovanotas šis pianistas. Todėl puikiomis jo traktuotėmis galėjo mėgautis ne itin gausus būrys laimingųjų. Nors D. Mayboroda į Vilnių atskrido tik koncerto dieną, o dėl įtemptos veiklos išskrido jau kitą rytą, atidiems klausytojams skambino su maksimaliu įkvėpimu, visa kūrybine jėga.

Kaip skaitome skrajutėje, M.K. Čiurlionio namai tęsia ne vienus metus gyvuojantį projektą „Dialogai su Čiurlioniu“, kuriame tarptautinį pripažinimą

pelnę pianistai iš įvairiausių pasaulio šalių atlieka koncertines programas, Čiurlionio muziką gretindami su pačių pasirinktų autorių kūriniais, taip kuriant kūrybinį dialogą tarp Čiurlionio ir jo epochos menininkų. Vienas geriausių jaunos kartos pianistų D. Mayboroda (Maskvos konservatorijos ir Miuncheno menų universiteto absolventas) proveržio sulaukė pelnęs laureato vardą prestižiniuose Claros Haskil (2013, Šveicarija) ir „Premio Jaén“ (2017, Ispanija) pianistų konkursuose. Po to vyko pasirodymai garsiausiuose Reingau (Vokietija), Antalijos (Turkija), „Ravinia“ (JAV) festivaliuose. Pastaraisiais metais jis koncertavo su visa plejada žymiausių pasaulio orkestrų.

Vilniaus publikai pianistas pateikė įdomią programą, kurioje skambėjo nemažai Čiurlionio kūrinių, o juos įrėmino Sergejaus Rachmaninovo ir Nikolajaus Medtnerio fortepijoniniai opusai. Beje, įdomu, kad kai Čiurlionis lankėsi Peterburge, abu šie rusų kompozitoriai ir pianistai gyveno Maskvoje, todėl jie niekada nesusitiko. Abu rusų menininkus siejo panaši, jiems skaudi emigrantų dalia. Rachmaninovas daugiausia laiko gyveno JAV, o Medtneris Antrojo pasaulinio karo metus ir pokarį praleido Londone.

Apie tai koncerto pradžioje įdomiai papasakojo šio renginio organizatorius pianistas Rokas Zubovas.

D. Mayboroda savo pasirodymą pradėjo 1918 m. sukurtu poetišku, nostalgija dvelkiančiu Medtnerio „Sonata – prisiminimu“, op. 38 Nr. 1. Subtiliai skambant romantiškiems tyliems garsams ar staiga prapliupus dramatiškiems, tirštai, tamsiai nuspalvintiems epizodams, atrodė, kad žmogus bando prisiminti kažką svarbaus, bet vis pameta mintyse šmėkštelėjusią giją, vėl bando, o po to įsiveržia ir tragiškų prisiminimų nuotrupos. Paprastai atlikėjai stengiasi glaudžiai surinkti sonatinę formą, skambinti romantiškai, bet „žemiškiau“. D. Mayborodos traktuotėje kūrinio forma trūkinėjo dėl ryškių, dažnų *rubato*, tačiau talentingas atlikėjas įtaigiai perteikė trapų prisiminimų paieškos paveikslą.

Nors pianistas skambino amžininkų kūrinius, savo įtaigiomis, meistriškomis, itin emocionaliomis traktuotėmis įrodė, kokie šie kūrėjai skirtingi.

Nepaprastai sujaudino D. Mayborodos ypač intuityvus, emocionalus įsigilinimas į Čiurlionio kūrybą, sugebėjimas perteikti tiek ankstyvųjų, tiek brandžių, vėlyvųjų kūrinių dvasią. Labai prasmingai,

Dmitryj Mayboroda

įvairiai pianistas paskambino Temą ir variacijas, op. 15, – ryškiai ir labai aiškiai išgvildeno sudėtingą polifoninę medžiagą, kiekvienos variacijos savitumą. Laisvai, įdomiai nuskaubė Keturios pjesės, op. 3, ir Dvi pjesės, op. 6, lanksčiai ir šviesiai Preljudas Des-dur, op. 29. Ypač įsimintinai, charakteringai, temperamentingai buvo atlikti Šeši preliudai, op. 33. Galima buvo džiaugtis, kad nelietuvis atlikėjas talentingai sugebėjo pajusti ir įtaigiai perteikti vertingiausius Čiurlionio muzikos klodus.

Apsakyti ypač visais atžvilgiais sudėtingos Rachmaninovo Sonatos Nr. 2, op. 36, atlikimą net trūksta žodžių. Romantinės prigimties, emociškai gausiai apdovanotas, intelektualus D. Mayboroda maksimaliai ryškiai ir laisvai perteikė šios muzikos grožį, galingu temperamentu drebind klausytojų širdis. Bisui pianistas jautriai, šviesiai, labai ramiai ir įkvėptai paskambino populiarių Rachmaninovo Preliudą G-dur, op. 32. Atrodė, garsai kyla tiesiai į dangų. Labai norėtųsi dar kartą išgirsti šio pianisto atliekamus kūrinius.

Žvilgsnis už natų

Pokalbis su kompozitoriais Vykintu Baltaku ir Thomu Hummeliu

UGNIUS BABINSKAS

Spalio pabaigoje – lapkričio pradžioje Vilniuje įvyko tarptautinis šiuolaikinės muzikos festivalis „Gaida“, kurio metu skirtingose erdvėse surengta iš viso 17 įvairių koncertų. Koncertas „LEndscapes“ patraukė mano dėmesį dėl savo originalios koncepcijos. Renginyje kompozitoriaus bei dirigento Vykinto Baltako vadovaujamas Lietuvos ansamblių tinklas muzikavo kartu su vokiečių kompozitoriaus Thomo Hummelio atsivežtu Brėmeno garsiakalbių orkestru („Bremen Loudspeaker Orchestra“). Pastarąjį sudaro daugybė tarpusavyje į vieną 34 kanalų garso sistemą sujungtų, tarp publikos įrengtų garsiakalbių kolonų, grojančių savas muzikines partijas. Pakviečiau abu kompozitorius pokalbio, norėdamas sužinoti daugiau ir apie šį netradicinį sprendimą, ir apie jų kūrybines idėjas, ir apie Lietuvos bei Vokietijos šiuolaikinės muzikos scenas.

Papasakokite apie savo kūrybinį bendradarbiavimą – kada

susipažinote ir kaip judvieni kilo mintis nuveikti ką nors drauge?

Vykintas Baltakas: Pirmoji bendra kūrybinė veikla įvyko 2018-aisiais, kai drauge pristatėme projektą „Timbre Unity and Timbre Masses“ anuometiniam „Gaidos“ festivaliui Vilniuje ir šiuolaikinės muzikos festivaliui „Arena“ Rygoje. Tai buvo Thomo idėja.

Thomas Hummel: Pirmą kartą susitikome gan seniai, regis, dar 1996 ar 1997 metais Darmštate. Maždaug tuo metu, kai susipažinau su Vykintu, atradau įdomų Brėmene susikūrusį kompozitorių, muzikantų, muzikologų ir žurnalistų sambūrį „Projektgruppe neue Musik“. 2013-aisiais jie pradėjo konstruoti Brėmeno garsiakalbių orkestrą. Neturėdama pakankamai lėšų aukštos kokybės garso įrangai įsigyti, ši grupė ėmė rinkti nebe-naudojamus garsiakalbius tiesiog iš gatvių. Jie netgi susitarė su miesto savivaldos atliekų tvarkytojais, kad pastarieji išpėtų, kai randa išmestus garsiakalbius. Per keletą metų surinkta maždaug 150 įvairių nenaudojamų, tačiau daugiausia puikiai veikiančių garsiakalbių.

Ar tai yra tie patys garsiakalbiai, kuriais atlikti Jūsų ir Vykinto kūriniai „LEndscapes“ koncerte?

Th. H.: Tikrai taip. Ypač patrauklus šios garsiakalbių sistemos aspektas yra jos nevienalytiškumas. Brangiose profesionalų sistemose esama daug vienodų, identiška kokybiškai garšą atkuriančių įrenginių. Šiuo atveju man imponavo Brėmeno garsiakalbių sistemos *skulptūriškumas* – sprendimas skirtingų pajėgumų kolonėles sujungti tarpusavyje, prieš tai iš jų sudarius garsiakalbių skulptūras. Pastarosios įrenginės įvairiuose Vokietijos muziejuose su jais grojant elektroakustinę akusmatinę muziką (muziką, skirtą neinstrumentiniam atlikimui, kuriame dažnai neaiškus garso šaltinis – *aut. past.*). Tačiau toks įrangos panaudojimas man pasirodė stokojantis gyvumo bei žmogiškumo, dėl ko ir kilo idėja garsiakalbių orkestrą panaudoti koncerte kartu su Lietuvos ansamblių tinklo atlikėjais.

Šiuo sumanymu turėjo būti įgyvendinta *garsiakalbio kaip muzikanto* idėja, kuri man labai svarbi.

V. B.: Įdomu, kad visi aptariamą sistemą sudarantys garsiakalbiai turi savo charakterį... Bet kurį gyvą orkestrą sudaro daug skirtingų žmonių su savo emocijomis, patirtimis ir istorijomis, tačiau, nepaisant skirtumų, visi jie susivienija bendram muzikavimui. Lygiai taip pat ir Brėmeno orkestrą sudarantys garsiakalbiai, būdami labai skirtingi pagal savo parametrus, visgi veikia išvien, tarsi siekdami to paties tikslo.

Th. H.: Be to, Brėmeno garsiakalbių sistemą pasitelkėme vadovaudamiesi visiškai kitokiu estetiniu principu nei tas, kuriuo įprastai vadovaujama įrengiant standartinės garso sistemas – pastarosios visuomet montuojamos taip, kad garsiakalbiai patalpose būtų paslėpti, kad jie kuo labiau susiliėtų su aplinka, o mes garso kolonas sumontavome taip, kad jos būtų pastebimos, apžiūrimos.

Jūsų koncerte garsiakalbių skulptūros stovėjo tarp klausytojų, po kurių kojomis buvo išvedžioti laidai, kabeliai, ilgintuvai. Drauge su gyvų muzikantų apsuptimi šis

sprendimas tarsi įaudė publiką į atlikimo procesą, leido muzikos atlikimą išgyventi intymiau. Koncertą išgyvenau dar ir kaip tipinių bei stereotipinių ribų tarp atlikėjų ir publikos, kompozitoriaus ir atlikėjo, muzikos ir garso dekonstrukciją. Kiek šios temos svarbios Jūsų kūrybiniame darbe?

V. B.: Tavo klausimas artimai susijęs su kitu: kas man yra muzika? Arba: kas man yra menas? Menas man visuomet buvo ėjimas anapus ribų. Kai tik menas nustoja stengtis atverti naujas duris ir atidaryti neregėtus langus, kai tik menas nebesiima peržengti mūsų kasdienio gyvenimo ribų, tą pačią akimirką jis nustoja buvęs menu, iš jo belieka tik „taikomasis menas“, pavyzdžiui, graži kėdė ar kavos puodukas. Šia prasme kiekvienas menininkas turi potencialo laužyti konvencijas, bandyti atrasti kažką visiškai naujo. Žinoma, kiekvienas naujas kūrinys negali sukelti revoliucijos, nes visuomet esame ribojami savo gyvenamo laiko aplinkybių.

NUKELTA Į 4 PSL.

Žvilgsnis už natų

ATKELTA IŠ 3 PSL.

Th. H.: Atleiskite, bet mane domina ekonomika. Kompozitoriai, aiškindami savo kūrybą, paprastai nemėgsta kalbėti apie ekonomiką. O aš tą darau. Manau, kad tai svarbu. Minėtasis aktyvistų kolektyvas „Projektgruppe neue Musik“ niekada neturėjo pakankamai lėšų savo veiklai vykdyti – jie buvo priversti organizuoti akusmatinės muzikos koncertus su garsiakalbiais be gyvų atlikėjų. Mums su Vyktintu pasisekė labiau, nes įtikinome Goethe’s institutą palaikyti mūsų sumanymą ne tik idėjiškai. Finansinė parama tapo mūsų kūrybos pagrindu. Galima turėti daug puikių sumanymų, tačiau dažniausiai juos labai sunku realizuoti.

Ir vis dėlto, kai sėdate kurti turėdamas reikiamus finansus, ar Jūsų galvoje sukasi panašios mintys apie muziką bei meną kaip kad Vyktintui? Ar idėjiškai Jus domina kitos temos bei problemos?

Th. H.: Man yra tekę dirbti beveik su šimtu skirtingų muzikos kūrėjų. Ekonominė situacija yra tokia, kad kompozitoriai dažniausiai užsidirba iš vadinamųjų komisinių mokesčių, o jų kūrybiniai sprendimai yra ribojami konkretaus užsakymo sąlygų, renginių organizatorių pageidavimų. Organizatoriai priima nemažai kūrybiniam darbui įtaką darančių išankstinių sprendimų. Ši svarbi aplinkybė gali būti didelis privalumas arba nemenas trūkumas. Aš pats esu nusprendęs negyventi vien iš kūrybos, pirmiausia koncentruotis į darbą Pietvakarių Vokietijos radijo Eksperimentinėje studijoje (*Experimentalstudio des WDR*), o kūrybiniais projektais užsiimti be jokių suvaržymų, kai tam pasitaiko proga, ir įgyvendinti juos taip, kaip man pačiam atrodo geriausia. Vokietijoje tai padaryti be galo sunku. Vokietijoje vyksta labai daug įvairių šiuolaikinės muzikos festivalių, kuriuos rengia išsilavinę, intelektualūs žmonės. Bėda ta, kad jie turi savo idėjų, kurias nuolatos primeta kompozitoriams.

Visai kita situacija Rytų Europoje, ir ypač Vilniuje, – čia atradau kur kas daugiau atvirumo. Turiu pažymėti, kad Vyktintas yra labai plačių pažiūrų. Retai kada mano gyvenime pasitaiko situacija, kai pristatęs sumanymą išgirstu atsakymą: „Gera, darom!“ (*šypsosi*).

Vyktintai, Jūs, būdamas tarptautinio masto menininkas, pastaruosius trejus metus gyvenate ir kuriate būtent Lietuvoje. Ar galėtumėte palyginti šiuolaikinės muzikos scenos būklę mūsų šalyje su Thomo apibūdinta Vokietijoje?

V. B.: Neišvengiama, kad organizatoriai Vokietijoje daug dirba su

idėjomis ir jas primeta kūrėjams – taip yra dėl to, kad šioje šalyje esama didelės renginių pasiūlos, kurioje nelengva išsiskirti. Norint sukurti bei palaikyti savo identitetą, kasmet būtina pasiūlyti ką nors naujo. Žvelgiant iš verslo perspektyvos, tai visiškai suprantama ir pateisinama. Lietuvoje šiuo požiūriu situacija nėra tokia puiki kaip Vokietijoje. Lietuvos rinka labai maža – šiuolaikinės muzikos kompozitoriai ir muzikantai dirba labai daug, kad pasiūlytų kokybiškų opusų, kuriuos jie pagroja kartą ar du kartus per metus. Vis dar stokojama glaudesnio organizatorių bendradarbiavimo su kaimyninėmis šalimis, pavyzdžiui, Latvija ar Lenkija. Šioje srityje vyksta teigiami pokyčiai, tačiau ne taip greitai, kaip norėtusi.

Esama ir kito svarbaus skirtumo. Kadangi Lietuvos šiuolaikinės muzikos scena sąlyginai nedidelė, joje visuomet ima dominuoti vienokios ar kitokios muzikos sampratos ar muzikinės estetikos idėjos, su kuriomis kaip kompozitorius ne visada sutinku.

Kokias būtent tendencijas turite mintyje?

V. B.: Pavyzdžiui, pastaraisiais metais pastebiu, kad Lietuvoje vyrauja minimalizmo idėjos. Tik pamanykit, Lietuva atrado minimalizmą! Minimalizmui jau daugiau kaip 50 metų – ši muzikos kryptis Vakaruose įsitvirtinusi jau seniai. Žinoma, minimalizmas pats savaime nėra vengtinas, tačiau juk ne visa muzika turėtų būti minimalistinė. Be to, galvodamas apie Lietuvos muzikos lauke instituciškai gerai įsitvirtinusias ir ilgai veikiančias įstaigas ar organizacijas (Nacionalinė filharmonija, didesni orkestrai), pastebiu, kad jų muzikos repertuare ima vis labiau vyrauti komerciškai saugūs pasirinkimai, nustelbiantys įdomesnės muzikos pasiūlą, kuri, mano galva, turėtų būti didesnė.

Laikausi nuostatos klausytojams pasiūlyti ką nors estetiškai kitoniško – muziką, renginius, projektus, išsiskiriančius iš to, ką įprastai jie girdi koncertų salėse ar akademijoje. Vadovaudamasis savo ideologija, muziką traktuojau kaip gyvą, nuolatos besikeičiantį, iš prigimties dinamišką reiškinį, kuris negali būti įdėtas į lentyną it koks eksponatas. Muzika man – tai kūrybinė ieškojimo ir atradimo žaismė, kurioje gali susidurti su nuostaba, klaida, galbūt net visiška nesėkme. Ir tai yra gerai. Muzika turi būti atrasta ir išgyventa.

Diskutuojant apie Jūsų kūrybą, šiuolaikinę muziką ir technologijas, manęs vis neapleidžia mintys apie žmones, kurie šiomis temomis nesidomi taip

giliai kaip kompozitoriai, muzikologai ar kritikai. Dažnam klausytojui kyla nemažai klausimų, kaip „derėtų“ klausytis tokių „netipinių“ koncertų, kaip juos vertinti ir kaip reaguoti. Šie klausimai banalūs, tačiau menininkų atsakymai į juos labai skirtingi.

V. B.: Taip, iš tiesų tokie klausimai kyla dažnai. Ne be reikalo. Europoje esame „suluošinti“ klasiikinės muzikos tradicijos, kuri sunaikino mūsų natūralų sugebėjimą tiesiog klausytis laisvai. Mes nuolatos bandome įsprausti tai, ką išgirdome, į mums jau žinomas sąvokas ir tokiu būdu daugialypį garso meną redukuojame į vienaplanes mintis. Ši tradicija yra tokia stipri, jog ilgainiui mums susiformavo daugybė giliai įsišaknijusių išankstinių nuostatų – lūkesčių, kuriuos atsinešame į koncertą: laukiame melodijos, tikimės harmonijos, o kai to neišgristame, sutrinkame, mums tampa nebeaišku, ko ir kaip klausytis. Tačiau pamirštame, kad muzika visų pirmiausia yra garsas. Jei tik pavyktų atsipalaiduoti ir pasinerti į šį garsą, nebandant pasitvirtinti turimų nuostatų, tuomet, manau, šiuolaikine muzika galėtų mėgautis kiekvienas.

Dubajuje man yra tekę vesti kūrybines dirbtuves vaikams, kurie iki tol neturėjo jokio supratimo apie šiuolaikinę muziką ir nebuvo jos girdėję. Per užsiėmimus pastebėjau, kad kitokioje kultūrinėje aplinkoje augantys vaikai yra kur kas atviresni nei prastam skambesiui. Tai buvo labai teigiama patirtis, kuri leido įsitikinti, kad norint įsijausti į šiuolaikinę muziką nereikia jokio išankstinio pasirengimo ar įvairių teorijų išmanymo.

Th. H.: Aš pasakyčiau kiek kitaip. *A priori* manau, kad kiekviena reakcija bet kokiame šiuolaikinės muzikos koncerte yra tinkama reakcija. Jei klausytojas mano, kad tai yra geras kūrinys, vadinasi, jis toks ir yra. Nereikalauju, kad klausydami mano kompozicijų žmonės nuolatos galvotų apie estetiką ar koncepcijas.

V. B.: Yra kitas svarbus šios temos aspektas, kurį norėčiau akcentuoti. Muzika per pastaruosius šimtą metų plėtojosi itin aktyviai, tačiau per tą patį laikotarpį beveik nevyko koncertinės aplinkos kaita. Muzikos prezentacijos formos beveik nepakito – nors įvyko gausybė socialinių bei technologinių pokyčių, muzika vis dar artimai susijusi su tradicinėmis koncertų salėmis, orkestrais, ansambliais, scenomis. Pažvelkime į tai kitaip. Šiuolaikinis žmogus kasdien girdi daugybę neiprastų, deformuotų, šaižiai skambančių, atonalių garsų populiariojoje ar roko muzikoje ir juos priima ramiai, tačiau kai keisti

Vyktintas Baltakas, Thomas Hummelis ir Lietuvos ansamblių tinklas

K. BINGELIO NUOTR.

garsai išgirstami sėdint koncertų salėje, sutrinkama. Kodėl?

O kaip dėl prasminio lygmens: ar Jums svarbu perteikti tam tikrą prasmę, išsiųsti žinutę auditorijai? Ar kūriniuose užkoduojate savo siekius, pagrindines mintis, kurias klausytojas turėtų iškoduoti?

V. B.: Neįmanoma kontroliuoti žmonių proto ir pasakyti, ką jie turėtų galvoti ar kaip suvokti tai, ką girdi. Net jei ir būtų įmanoma, man tai nebūtų įdomu. Vis dėlto dažniausiai kompozitorius turi idėją ar miglotą viziją, kurią nori įgyvendinti, bet ji gali būti suprata daugeliu skirtingų būdų.

Ar nenusimintumėte, jei po koncerto prie Jūsų priėjęs žmogus pasakytų: „Atleiskite, tačiau Jūsų nesupratau. Jūsų muzika neaiški ir per daug netvarkinga, kad galėčiau jos klausytis“?

V. B.: Jeigu toks suvokimas kardinaliai prieštarautų mano kūrinio idėjai, tuomet įsivertinčiau, ar kūrinio realizacija buvo pakankamai gera. O gal toks pasakymas labiau kalba apie to klausytojo muzikinės patirties stoką arba tam tikrus estetinius nusistatymus? Kompozitorius turi būti savikritiškas, bet neturėtų šokinėti pagal kiekvieno klausytojo poreikius – čia ir yra skirtumas tarp meno ir „taikomojo meno“.

Th. H.: Manau, kad kompozitorių kalbėjimas apie savo kūrybą ar siekius, dėl kurių jie kuria muziką, yra neproduktyvus. Daugeliu atvejų tai pakrypsta labai bloga linkme (*šypsosi*). Maždaug prieš 25 metus parašiau kūrinį „Nicanor“, skirtą dideliam orkestrui. Jo sukūrimas pareikalavo labai daug laiko ir pastangų, o pats darbas rėmėsi ganėtinai komplikuota koncepcija. Šiame darbe siekiau „prakalbinti“ orkestrą su orkestruočių sekvencijomis, kurios pagal tikslus matematinius paskaičiavimus kodavo paslėptą žodį – kūrinio pavadinimą, kompozicijoje nuskambantį du kartus. Labai didžiavausi galėdamas šią savo intenciją aprašyti kūrinio komentare, kurį parengti paprašė koncerto organizatorius, panaudojęs tekstą anotacijai. Tačiau publikos reakcija

daugiausia buvo neigiama – klausytojai skundėsi, kad negirdėjo užkoduoto žodžio, ir dėl to kūrinys yra prastas! Jie pamiršo, kad aš visų pirmiausia kuriu muziką, o jos juk geriausia klausyti nesirūpinant jokiais iš anksto perskaitytomis teorijomis.

Dažnai pastebiu, kad vieni kompozitoriai yra itin savireflektyvūs, visuomet pradedantys darbą nuo idėjos, vizijos, konkretaus ar bendro sumanymo, nuolatos galvojantys apie kelią, kuriuo eina. Kiti pirmiausia atsispiria nuo konkrečių kūrybinių veiksmų, eksperimentavimo, neturėdami nei koncepto, nei plano, kartais netgi tikslo. Pamenu vieną kalbintą kompozitorių, kuris man yra minėjęs, kad apie savo darbų koncepcijas galvoja ir jas rašo tik po to, kai kūriniai sukuriami, o daro tai tik iš reikalo.

Th. H.: Pasidalinsiu dar viena istorija. Maždaug prieš pusantų metų dirbau su kompozitoriumi iš Hamburgo, kuris man papasakojo, kaip kartą rašė savo kūrinio komentarą. Jame jis rėmėsi žymaus etnografo-antropologo studija apie Papua salose gyvenančių etninių gyventojų dainavimo technikas, paminėdamas, kad jo kompozicijoje naudojami šio mokslinio darbo rezultatai. Visa tai buvo grynų gryniausias melas. Pasirodo, minimas mokslininkas niekada nebuvo Papua, cituotos studijos iš tiesų nėra, aprašytas kūrinys neturi nieko bendra nei su salomis, nei su egzotinėmis dainavimo technikomis. Paklaustas, kodėl taip pasielgė, jis vėliau viešai sakė: kūrinio komentaras taip pat yra menas, o mene galima daryti viską, net ir meluoti.

Pabaigai turiu pusiau rimtą klausimą. Pasakykite vieną sakinį, kuris geriausiai apibendrintų Jūsų pastarojojo meto kūrybą. Galite meluoti. Arba ne.

Th. H.: Stengiuosi kurti gerą meną.

V. B.: Siekiu atrasti tai, kas slypi už natų.

Ačiū už pokalbį!

Nevykėliai

„Dėdė Vania“ Vilniaus mažajame teatre

IEVA TUMANOVIČIŪTĖ

Lietuvos teatre Antono Čechovo pjesės dažnai sudvasinamos ir pakylėjamos, tereikia prisiminti Eimunto Nekrošiaus ir Rimo Tumino spektaklius. Oskaras Koršunovas taip pat rimtai žiūri į „Žuvėdros“ personažus ir jų dramas. Pats Čechovas savo pjeses „Žuvėdra“ ir „Vyšnių sodas“ pavadino komedijomis, „Tris seseris“ – drama, o „Dėdė Vanią“ – scenomis iš kaimo gyvenimo. Slovėnų režisierius Tomi Janežičius „Dėdė Vanią“ traktuoja kaip komediją. Nėra čia kilnius jausmus išgyvenančių, XIX a. pabaigos drabužiais vilkinčių romantizuotų personažų, kuriuos buvo galima matyti Tado Montrimo spektaklyje Aleksandro Puškino muziejuje – Markučių dvare. Vilniaus mažojo teatro kūrinys vaizduoja provinciją ir laike įstrigusius žmones.

Scenos erdvė išmušta fanera, gilumoje matyti virtuvė su sena virykle, palei sienas sustatytos užsilikusios aktų salės kėdžių eilės, kabo storas radiatorius. Tai erdvė iki „euroremonto“, joje nuolatos kas nors tvarkoma, bet taip iki galo ir nepataisoma. Vis dar įstrigusi 10-ajame dešimtmetyje, ji susieja sovietmetį ir išsvajotus Vakarų pasaulio elementus (scenografas Branko Hojnikas).

Socialinę personažų padėtį, jų skonį ir charakterį parodo Marinos Sremac kostiumai. Odinį puspaltį ant juodo kostiumo užsimetęs Martyno Nedzinskio gydytojas Astrovas snaudžia ant raudono „Vespa“ motorolerio. Senu „Adidas“ džemperiu vilkinti auklė Marina (Vilija

Ramanauskaitė) scenoje iš tiesų gamina maistą. Treningines kelnes, „AC/DC“ marškinėlius ir susagstomą megztinį dėvi Arūno Sakalausko Voinickis, o rudą švarką ir treningines kelnes – trumpaplaukė Ilonos Kvietkutės Sonia. Neskoningi, juokingų derinių, iš mados išėję veikėjų drabužiai pabrėžia jų gyvenamąją aplinką – provinciją, kaimą. O tai, statant šią pjesę, neretai niveliojama arba stilizuojama taip, kad beveik pamirštama. Tarkim, Ėrico Lacascade'o „Dėdėje Vanioje“ personažai iškeliami už konkrečių laiko ir vietos aplinkybių, susitelkiant į universalius jų vidinius išgyvenimus, kurie tampa gana blankūs.

Janežičius Čechovą režisuoja brechtiškai pabrėždamas socialines aplinkybes bei atvirai ir komiškai kurdamas teatrališkumą – rodydamas, kad čia statomas spektaklis. Aktoriai laužo ketvirtąją sieną, krepiausi tiesiai į žiūrovus, atvirai kuria savo personažus: Sakalauskas, išėjęs į sceną, pasako, kas jis yra ir ką pamėgins vaidinti. Nedzinskas sustabdo save pasakydamas pastabą: „Ne, čia Astrovą reikia suvaidinti dar girtesnį.“ Veikėjai, apie kuriuos pjesėje „už akių“ kalba kiti personažai, pasirodo scenoje: kai Sonia apibūdina Astrovą, aktorius ir personažas išklauso, reaguoja. Koršunovo „Žuvėdroje“ taip pat buvo pabrėžiamas aktoriaus ir personažo santykis, tačiau per stanislavskišką įsijautimo prizmę, o Janežičiaus spektaklyje į viską žiūrima lengviau ir žaismingiau, kaip į postmodernų teatro žaidimą: aktoriai kuria atvirą santykį su personažais, kartais išlaiko su jais atstumą ir nevengia parodyti savo

požiūrio į juos, o kartu įtikinamai atskleidžia jų emocijas. Taip pat ir kiti teatrališkumo elementai paliekami atviri, parodoma, kaip kuriama iliuzija. Tomo Rinkūno darbininkas čia „kuria teatrą“: leidžia dūmus, naiviomis priemonėmis daro lietaus ir kitus efektus. Tai komiška ir kartu sentimentalu.

Spektaklis pasižymi įdomiomis ir netikėtomis detalėmis: maman (Jūratė Brogaitė) kalba su prie kaklo pridėdamu elektroniniu kalbos aparatu, kuriančiu komiškai šiurpų efektą; puošti ruošiamą milžiniška dirbtinė eglė, už kurios slepiasi įsibauginęs profesorius; netikrus dūmus leidžia raudona gydytojo „Vespa“; sklendo tikri gaminamo maisto kvapai.

Nerangų veikėjų jausmingumą sustiprina muzika. Ilgi gydytojo ir dėdės Vanios plaukai (perukai) pabrėžia, kad jie – senieji rokeriai. Personažai turi grupę: Astrovas groja elektroniniais būgnais, Ilja Iljičius (Tomas Stirna) ir Rinkūno darbininkas gitaromis, Sonia dainuoja. Skamba senieji gerieji hitai. Veikėjai turi ir savo dainas, vadinamuosius brechtiškus zongus, – per Sinéad O'Connor dainą „Nothing Compares 2 U“ Sonia išsako jausmus Astrovui. Per grupės „The Cranberries“ dainą „Ode To My Family“ suartėja Jelena ir Sonia: vienas gražiausių spektaklio momentų, kai jos šėlsta užsilipusios ant statmenai paverstos sofos, žiba lemputės ir pučiamas dirbtinis sniegas. Visa tai daroma su ironija, lengvai pašiepiant personažus, kartu suvokiant jų jausmingumą, žmogiškumą.

Konkrečiomis aplinkybėmis Čechovas suskamba ir naujai, ir taip pat. Daugelis dalykų iš to, ką sako veikėjai, čia neatrodo tokie gilūs,

D. MATVEJEVO NUOTR.

Scena iš spektaklio „Dėdė Vania“

prasmingi, o neretai ir apgailėtini. Spektaklio veikėjai – nevykėliai, pasiduodantys aukos vaidmeniui, ieškantys kaltų, degraduojantys. Savęs gailisi išglebęs Voinickis, o išties grubus Astrovas virsta stačionišku kaimiečiu. Moterys tuo ir skiriasi – jos taip pat nelaimingos, bet nieiško kaltų, prisiima atsakomybę už savo gyvenimą ir mėgina išlikti orios. Kvietkutė sukuria įsimintą Sonią. Ji žemiška, griežta, retkarčiais grubi, kartais be galo naivi ir kartu pati žmogiškiausia, šviesiausia. Ji neturi lengvumo ir žavesio, kurį atsiveža Indrės Patkauskaitės Jelena. Yra čia ir dar viena moteris – nebyli stebėtoja, Valdos Bičkutės kuriama Sonios motina. Į viską žiūrėdama su angelišku romumu ji tarsi pabrėžia, kad nėra didelio skirtumo tarp veikėjų, o jų „sėkmės“ ir „nesėkmės“ iš amžinybės perspektyvos – ne tokios ir reikšmingos.

Pagal Janežičiaus interpretaciją, akcentuojamas skirtumas tarp gyvenančiųjų paribiuose ir iš miesto atvažiavusių stilingiau, skoningiau vilkinčių profesoriaus Serebriakovo (Arvydas Dapšys) ir jo jaunos žmonos Jelenos (Patkauskaitė). Be to, požiūris į juos čia toks pat ar net geresnis nei į visus kitus, o dažnai būna atvirkščiai – jie tarsi iš anksto

pasmerkiami už pasipūtimą ir neatidumą kitiems. Spektaklyje išryškintas skirtingų sociokultūrinių aplinkų ir mentalitetų susidūrimas.

Iš miesto į provinciją atvykę profesorius ir Jelena „aktyvuoja“ čia gyvenančiųjų nelaimingumą. Iš pradžių sukeldami vilčių, kurios eilinį kartą žlunga, priverčia čia esančiuosius suvokti savo beviltišką padėtį. Jie – besikeičiančio laiko, istorinių lūžių, politinių perversmų ir socialinių aplinkybių aukos, neturinčios ateities. Neprisitaikę prie pokyčių, sąžiningai dirbę savo darbus, bet likę ariergarde – paskutinėse linijose.

Šį sezoną mūsų teatre provincija tampa aktualia tema. Ją kaip vidinį nepritapimą, svetimumą šiuolaikiniam pasauliui spektaklyje „Įstrigę“ per pagrindinius veikėjus nagrinėja Ąrpadas Schillingas. Janežičius pabrėžia išorines aplinkybes, galinčias sunaikinti žmogų, jo svajones. Įdomu tai, kad teatras, vėl atsigręžęs į tuos, kurie nepritampa, kuriems nesiseka, kurie neprisitaiko prie besikeičiančio laiko ir kurių gyvenimas suyra kartu su politiniais perversmais, tampa jautrus, aktualus ir daug stipriau paliečia nei šiuolaikinės vartotojiškos visuomenės kritika. Nes, matyt, tarp teatro žiūrovų yra daugiau nepritapusių nei lydimų sėkmės.

Atminties šokis

Performatyvus šokio vyksmas „Nematomas šokis“

GRETA VILNELĖ

Kas yra šokis? Judesys, choreografija, menas, jausmas, raiška, kontaktas, susitikimas, bendrumenė, mazochizmas, malonumas, būseną. Koks jis? Klasikinis, modernus, šiuolaikinis, elegantiškas, maištaujantis...

Subtiliau, bet analogišku principu įvardijęs, kas yra šokis, Vytis Jankauskas iš televizoriaus ekrano pradeda performatyvaus, arba labiau tikėtų sakyti – conceptualaus, šokio vyksmą „Nematomas šokis“. Šiame valandos trukmės pasirodyme judesiais ir kasdienėmis būsenomis mąstoma apie šokio praeitį, dabartį ir ateitį. Žiūrovai gali iki smulkiausių techninių detalių išvysti šiuolaikinio šokio repeti-cijos užkulisius, o šokėjai bando sukurti santykį su buvusių šokio

spektaklių personažais, jų kostiumais. Prancūzų choreografo Boriso Charmatzo netradiciniame šokio vyksme „Dvidešimt šokėjų XX amžiui“ („20 danseurs pour le XXe siècle“) šokėjai atlieka garsiausias praėjusio amžiaus variacijas muziejuose, bibliotekose, Paryžiaus operoje. O Jankausko idėja sutelkta į asmeninę kiekvieno šokėjo istoriją.

„Nematomo šokio“ premjera įvyko gruodžio 1 ir 3 d. Nacionalinėje dailės galerijoje. Vieta atitinka kūrėjų pasirinkimą dekonstruoti šokio spektaklį. Per pasirodymą beveik nematome choreografijos, čia šokis transformuojamas į kitą formą, būseną. Iš pradžių televizoriaus ekrane matome Jankauską, prie stalo skaitantį ilgą įvadinį traktatą apie šokį. Trys šokėjai įvairiomis kryptimis vežioja televizorių po erdvę. Tai ironiška judesio interpretacija: performanso kūrėjas skaito

apie šokį ir kartu juda, bet šoka ne jo kūnas, o mintys. Lina Puodžiukaitė-Lanauskienė atsitupia šalia kompiuterio, kuriame, kaip galima spręsti iš duslių atsimušimo į grindis garsų, rodomas repeti-cijos įrašas, ir jį stebi. Nors poza statiška, jos kūnas bando atsiminti ekrane rodomus judesius. Ilga ir monotoniška vyksmo atkarpa, kai Puodžiukaitė ir Giedrė Kirkilytė išvynioja ir lipnia juosta sukljuoja skirtingus šokio dangos fragmentus, – tai dar vienas nauju drabužiu apvilktas šokio įvaizdis, kurio įprastai nepamatome.

Šokis – scenos meno kūrinys, kuris neišlieka. Į šią temą „Nematomas šokis“ tvirtai atsiremia. Klausima, kaip šokis gali gyvuoti toliau. Ar senus darbus įmanoma prikelti, atgaivinti? Kaip keičiasi šokėjo santykis su kūriniu, kuris nebeaktualus, pasenęs? Šokėjas Andrius Katinas, netikėtai nusirengęs iš pažiūros

D. PUTINGO NUOTR.

Scena iš performatyvaus šokio vyksmo „Nematomas šokis“

patogius treningus, pasideda prieš save buvusio pasirodymo drabužius. Tada atsargiai, rūpestingai, po vieną rodo juos žiūrovams, vėliau guldo ant žemės, priverčia „šokti“ (lanksto rankoves taip, kaip per šokį juda žmogaus rankos) ir tuos judesius atkartoja, galiausiai apsi-velka ir šoka variacijas su keliais pakartojimais. Šis veiksmas – tarsi atminties šokis. Šokėjas su begaline nostalgija prisimena savo buvusius pasirodymus, bendrauja su jais, įsikūnijusiais į sceninį kostiumą. Kiekvieno šokėjo (vėliau tą patį padaro ir šokėjos) akistata su savo kūrybiniu ke-liu, šokis su praeities drabužiais yra

elegantiška, kruopščiai apgalvota ir nuosaiki spektaklio dalis.

Šokėjų trijulės rankose laikomas minėtas repeti-cijų įrašas tampa aliuzija į visus praėjusius šių, daug šokio patirties turinčių žmonių pasirodymus ir jų norą dalintis savo kūryba, kalbėti apie šokį ne tik šiame unikaliame spektaklyje, bet ir kasdien. Visi „Nematomame šokyje“ užduoti klausimai finale lieka neatsakyti, nes, pasak šio vyksmo kūrėjo Jankausko, atsakymų į juos nėra. Šis vyksmas apie tai, kokį santykį šokėjas sukuria su savo atliekamais choreografiniais peizažais.

Ne visos gulbės grįžta

XII baleto mokyklos laida. Jolanta Valeikaitė

ŽILVINAS DAUTARTAS

Dvyliktoji mūsų baleto mokyklos laida nedaug kuo skyrėsi nuo ankstesnių – dominavo merginos, o vyrai buvo tik savotiškas priedas. Ir vis dėlto laida nustebino. Ne tik dėl vienos realios pretendentės į būsimas žvaigždes, bet ir dėl mokyklos pedagogų gretas papildžiusios buvusios baleto solistės Ados Tamulevičiūtės-Nasvytienės. Laidos pedagogai Ramutė Janavičiūtė-Kantoravičienė, Tamulevičiūtė-Nasvytienė, Natalija Makarova-Sodeikienė, Antanas Beliukevičius ir Vaclovas Sasnauskas į profesionaliąją sceną išlydėjo pakankamai profesionaliai parengtus auklėtinius – A. Gabalytę, L. Kaladytę, A. Lukšaitę, M. Pusvaškytę, V. Vaickutę, J. Valeikaitę, G. Diržauską, V. Podžecką ir S. Toločką. Kaip įprasta, jų likimas susiklostė įvairiai, vieniems pasisekė labiau, kitiems mažiau, bet mokyklos duryrų užsivėrė, ir dabar viskas priklausė ne tik ir ne tiek nuo jų pačių norų ar pastangų, bet ir nuo sėkmės.

Ar būna taip, kad prie tavo norų ir pastangų prisideda ir sėkmė? Taip, retai, bet būna. Netikite? O Jolanta Valeikaitė? Juk tikrai prie jos fanatiškos meilės ne tik šokiui,

bet ir kasdieniam darbui prisidėjo ir sėkmė. Sėkmė, kad jos mokytoja Tamulevičiūtė-Nasvytienė laiku pastebėjo šį „deimančiuką“, kurį reikėjo tik nušlifuoti, kad suspindėtų visomis savo talento briaunomis. Aštuonerius metus truko tas „šlifavimas“, kurio rezultatas buvo diplomantų pavasarinis koncertas. Nieko nestebina, kai tokiuose koncertuose diplomantai šoka variacijas ar *pas de deux* iš klasikinių baletų. Vieniems kartais tai būna pirmas ir paskutinis kartas. Kitiems tampa paraiška ateičiai. Vienus tokia paraiška džiugina, kitus priverčia sunerimti. Tas nerimas dar labiau sustiprėjo, kai vos po poros savaičių Valeikaitė sušoko Žizel jau ne mokyklos koncerte, o Operos ir baleto teatro spektaklyje. To dar nebuvo buvę, kad mokyklos absolventė šoktų pagrindinį vaidmenį Akademinio operos ir baleto teatro spektaklyje. Ir vis dėlto tai įvyko. Belieka tik stebėtis mokytojos Tamulevičiūtės-Nasvytienės užsispyrimu, gebėjimu įtikinti teatro vadovybę ir „pramušti“ Valeikaitės debiutą profesionalioje scenoje.

Atrodo, kad sėkmingas debiutas turėjo plačiau atverti vartus perspektyviai šokėjai, bet tuo metu baleto trupėje buvo užtektinai

„žvaigždžių“, tad dar viena pretendentė didelio džiaugsmo neteikė. Taigi nieko nuostabaus, kad jaunutė balerina (piktų liežuvių vadinama „išsišokėle“) buvo švelniai blokuojama. Viename iš savo interviu ji sakė: „Pas mus buvo gilus sovietmetis, o sovietmečiu yra kastos. Pagrindinio vaidmens reikėjo laukti, jis neatėjo taip greitai, kaip kiekviena jauna balerina norėtų. Gal tik po ketverių ar penkerių metų man davė sušokti pagrindinį vaidmenį „Miegančiojoje gražuolėje“, paskui „Gulbių ežere“.“

Sutikite, kai prarandami penkeri iš dvidešimties metų, skirtų baleto artistui, jaunai balerinai neatrodo, kad toks „švelnus blokavimas“ yra pagrįstas ir pateisinamas. Atlaikyti tokį spaudimą gali tik labai stipri asmenybė, įsitikinusi savo pašaukimu, tuo, kad užteks jėgų realizuoti save. Manau, kad Valeikaitei atsilaikyti prieš įvairius išbandymus padėjo pozityvus požiūris į šiuolaikinį pasaulį. Tame pačiame interviu ji teigė: „Kai dirbi teatre, visas tavo gyvenimas sukasi aplinkui sceną. Visa kita kaip ir nesvarbu. Aš visą gyvenimą buvau laiminga. Labai laiminga. Ir sėkmė mane lydėjo visą gyvenimą. Gyvenime buvo visko: labai daug pažinčių, labai daug

Jolanta Valeikaitė ir Aurimas Paulauskas spektaklyje „Kontrastai“
M. RAŠKOVSKIO NUOTR.

netekčių, labai daug išgyvenimų.“ Tai turėtų būti sektinas pavyzdys visiems, žengiantiems pirmuosius žingsnius profesionaliajame mene. Reikia pripažinti, kad sovietinis „švelnus blokavimas“ niekur nedingo, jis buvo, yra ir bus, tik pakeisdamas pavadinimą ir prisitaikydamas prie liberalaus pasaulio. Sutikite – „mobingas“ skamba gražiau.

Sakoma, kad tai, kas mūsų nesunaikina, mus užgrūdina. Ko gero, tas grūdinimas ir padėjo balerinai Valeikaitei tapti baleto mokytoja. Kai visą laiką reikia įrodinėti, kad gali šokti ne blogiau, o netgi geriau už kitus, tik darbas, juodas, alinantis kasdienis darbas, kurio nemato nei žiūrovai, nei administracija, tave užgrūdina ir padeda pasiekti užsibrėžtą tikslą. Kitame savo interviu balerina taikliai pažymi: „Šokis yra akimirka – čia buvo, čia nebėra.

Ją reikia išnaudoti tiek, kiek gali, kiek tau Dievas davė sveikatos. O po to – padėkoti ir išeiti.“

Ačiū Dievui, Valeikaitė išėjo tik iš scenos, pasilikdama šokyje. Jos *credo* – „Mano gyvenimas dabar yra mano mokiniai. Noriu atiduoti jiems visas savo žinias, visą patirtį. Ir noriu, kad jiems visiems pasisektų. Kad jie tikrai visi gautų darbus, kad būtų psichologiškai gerai paruošti.“

Prieš trejetą dešimtmečių rašydamas apie Valeikaitę palyginau ją su Anderseno Bjauriuoju ančiuku, kuriuo kiemo žąsys pradėjo grožėtis tik pamačiusios jį skrendantį tarp kitų gražuolių. Tada rašiau, kad tik pasakoje žąsys pakelia galvas. O mes pakėlėme galvas? Jei pakėlėme ir pamatėme, ar bent dabar suvokėme, kad ne visos gulbės grįžta?

Kritinio mąstymo siekis, pasitelkiant šokį

Pokalbis su šokėju Mantu Daraškevičiumi

AGNĖ ZĖRINGYTĖ

Mantas Daraškevičius, baigęs M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyrių, nuo 2006 m. šoka Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro (LNOBT) trupėje. 2008–2009 m. jis stažavosi Estijos „Vanemuine“ teatre. Per savo karjerą sukūrė vaidmenis spektakliuose „Barbora Radvilaitė“ (choreografė Anželika Cholina, LNOBT, 2011), „Čiurlionis“ (choreografas Robertas Bondara, LNOBT, 2013), „Procesas“ (choreografas Martynas Rimeikis, LNOBT, 2017), „Korsaras“ (choreografas Manuelis Legris, LNOBT, 2018), „Stebuklingas mandarinas“ (choreografas Krzysztofą Pastorą, LNOBT, 2018) ir kt. Už Zorbos vaidmenį spektaklyje „Graikas Zorba“ (choreografas Lorca Massine, Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras, 2018) 2019 m. pelnė „Auksinį scenos kryžių“.

Kaip į Jūsų gyvenimą atėjo baletas?

Buvau labai aktyvus vaikas, turėjau daug energijos, kartais nežinodavau, kur ją dėti. Pasižymėjau chaotišku charakteriu. Mano kaimynas

buvo garsus baleto šokėjas Petras Skirmantas ir mes su broliu augome kartu su jo sūnumis. Jam ir kilo idėja pasiūlyti man mokytis baleto mokykloje.

Įdomu tai, kad mano gimtadienis sutampa su Lietuvos baleto gimtadieniu. Įvairiais gyvenimo etapais svarsčiau, ką tai galėtų reikšti: buvo momentų, kai tai labai sureikšminau ir priskyriau likimui, vėliau permastęs vis dėlto supratau, kad tai labiau ženklas. Sunkiausiomis akimirkomis prisimindavau šį faktą ir laikiau jį savo ženklu.

Man patiko mokytis baleto: mėgau fizinę veiklą, siekti išsikelto tikslo, o pats procesas buvo nuoseklus, vyko kiekvieną dieną. Mačiau save šiame kelyje, jaučiausi jame patogiai ir pedagogų padedamasėjau tuo keliu. Paauglystėje dėl daug ko teko abejoti. Manau, taip nutiko dėl bendraamžių požiūrio: jie manė, kad baletas – nevyriškas užsiėmimas. Tačiau mano baleto mokytojas Jonas Katakinas pabrėždavo ir savo pavyzdžiu rodydavo, kad ši profesija – labai vyriška. Aš juo tikėjau, ir kai vienu kritiniu momentu buvau labai arti pasitraukimo iš baleto, įvertinau savo mokytojo autoritetą

ir sprendimą nulėmė jis, o ne mano bendraamžiai. Labai džiaugiuosi, kad nepadariau klaidos, neatsitraukiau ir likau balete.

Minėjote, kad su stereotipais teko susidurti jau paauglystėje. Kaip jie atsiskleidžia šokėjo karjeroje?

Stereotipai labai giliai įsišakniję mūsų visuomenėje, balete taip pat. Kad baletas nevyriška profesija – visiškai nepagrįsta nuomonė. Džiaugiuosi, kad atsirado žmonių, kurie mane įtikino, kad taip nėra.

Vienas didžiausių vidinių su baletu susijusių stereotipų, kurį laikyčiau negailestingu ir nesąžiningu, tai požiūris į fizinę formą, kūno sudėjimą – jis turi atitikti tam tikrus standartus. Kūnas turi būti lieknas, ilgų linijų, jeigu to nėra – užkertamas kelias į elitinius vaidmenis.

Būtų galima išskirti net tam tikrą tendenciją: kam duoti geri kūno duomenys, tiems atveriami visi keliai, bet kartu susidaro įspūdis, kad viską pasiekti labai paprasta. Tačiau iš tų, kurie lengviau gauna vaidmenis, tikimasi gerokai daugiau, atsiranda didelis spaudimas tiek iš išorės, tiek iš savęs paties, dėl

Mantas Daraškevičius baletu „Graikas Zorba“
E. SABALIAUSKAITĖS NUOTR.

to didžioji dalis netgi palūžta. Užtat tie, kurie neturi „teisingų“ kūno duomenų, į karjerą kabinasi nagais, alkūnėmis, dantimis, kad tik gautų šansą eiti į priekį. Turint tvirtą charakterį, jiems dažnai pavyksta prasisiveržti į elitinius vaidmenis.

2019 m. Jums įteiktas „Auksinis scenos kryžius“ už vaidmenį spektaklyje „Graikas Zorba“. Kas slypi už apdovanojimų?

Galėčiau teigti, kad už apdovanojimų slypi daug kančios ir kartu džiaugsmo akimirkų. Niekada

nesiekiau nuopelnų ir nuosekliaiėjau savo keliu į priekį. Dažniausiai gaudavau antraplanius vaidmenis, bet man patiko tai, ką dariau, aš tuo tikėjau.

Man labai pasisekė, kad 2018 ir 2019 metų sandūroje gavau vaidmenis spektakliuose „Korsaras“ ir „Graikas Zorba“. „Graikas Zorba“ buvo statomas Klaipėdoje, tačiau iki to laiko mes Vilniuje taip pat turėjome šį spektaklį. Jau šokau kordebalete, buvau susipažinęs

NUKELTA Į 7 PSL.

„Versmė“: Lietuva – Suomija

Šiuolaikinės dramaturgijos festivalis LNDT (I dalis)

AISTĖ ŠIVYTĖ

Lapkričio 20–25 d. įvairias Lietuvos nacionalinio dramos teatro (LNDT) erdves vėl apgyvendino, praeitus metus virtualioje erdvėje praleidęs, šiuolaikinės dramaturgijos festivalis „Versmė“. Skaitymų bei spektaklio eskizo forma žiūrovams pristatytos šešios (dvi lietuvių, viena latvių ir trys suomių) pjesės. Šioje pirmoje teksto dalyje – apie tris, lietuvių ir latvių, pjeses.

Pirmojo „Versmės“ skaitymo pjesės autorė Virginija Rimkaitė teatro publikai jau turėtų būti žinoma iš 2016 m. festivalio, kai buvo pristatytas jos kūrinys „Virimo temperatūra 5425“. Po skaitymo pjesė buvo pastatyta dviejuose teatruose – 2017 m. Artūro Areimos teatre (rež. Artūras Areima) ir 2019 m. LNDT (rež. Giedrė Kriaucionytė-Vosyliienė). Šių metų festivalyje pristatyta naujoji jos pjesė „Patina“ (skaitymo režisierius Paulius Ignatavičius) jau leidžia užčiuopti autorės braižą, atpažinti stilių, pasikartojančius įvairių žanrų. Siužeto centre – be galo dideliame name gyvenanti šeima: motina (Rasa Samuolytė), du suaugę jos sūnūs Albertas (Pijus Ganusauskas) ir Henrikas (Vainius Sodeika) bei pastarojo žmona Adelė (Toma Vaškevičiūtė). Aktoriai susėdę prie negausiai, bet prašmatniai padengto stalo (dailininkės Justina Ignatavičienė ir Greta Milevičiūtė) – žėri krištolo stiklinės ir žvakidės, aukštas padėklas prikrautas gyvų sraigių. Šaltas nejaukumas skverbiasi dar nė neatėjus aktoriams: girdėti lietus, šuns skalijimas (kompozitorius Paulius Kilbauskas), o nuo pirmųjų ištartų žodžių jau aišku – prieš mus toli gražu ne įprasta šeima.

Veiksmas prasideda skyrybomis – prie pusryčių stalo Adelė palieka Henriką, o toliau eina visiška tokiu atveju įprasto scenarijaus priešingybė: prie stalo grįžusi motina sunerimsta, kad sūnus nebeturi žmonos, vadinasi, reikia rasti kitą. Ir tai nevirsta ilgu procesu, sudarytu iš nesėkmingų pasimatymų, „tos vienos nintelės“ paieškų ar įvairių pokyčių. Per dešimt minučių nauja žmona (Elzė Gudavičiūtė), kaimynės (Rimantė Valiukaitė) globotinė, jau prisistato į jų namus. Po trumpo pokalbio, amžiaus, ūgio ir išsilavinimo palyginimo, motina palaimina naują šeimą – problema išspręsta, visi (!) laimingi.

Įdomu stebėti, kaip autorė kuria neįprastą ir absurdišką keistos šeimos (ir į ją įsiliejančių žmonių) paveikslą, kaip jame atsispindi bergždžias bandymas vaizduoti normalumą. Visi veikėjai kreipiasi vienas į kitą „jūs“, kalba ramiai, lyg nesuvokdami, kad kalbai, o tuo labiau reakcijoms būdingos atitinamos emocijos. Daugiausia, ką galime pamatyti kaip veikėjų emocijas, tai neadekvatus suirzimas ar nuostaba.

Nors pjesėje viskas įvyksta per vieną dieną, veikėjai elgiasi taip, lyg istorija vyktų ne vieną ir ne du mėnesius: naujoji žmona jau po dešimties minučių elgiasi taip, lyg šiuose namuose gyventų gerus metus, o Henrikas aplinkiniams giria jos humoro jausmą, kulinarinius įgūdžius, sako, kad juodu turi daug bendro, nors iš tiesų net nėra spėję normaliai pasikalbėti. Atrodo, kad dar šį ryt įvykusias skyrybas šeima jau spėjo pamiršti.

Kaip ir „Virimo temperatūroje 5425“, „Patinoje“ veikia atstumto,

slepiano vaiko figūra – tai jaunesnysis Henrikas brolis Albertas, kurio paskirtis šioje šeimoje tėra tapti širdies donoru, kai vyresnėliui jos prireiks. Tokia tamsi šeimos paslaptis kaip elementarus dalykas atskleidžiama naujai Alberto žmonai, tačiau be didesnių pastangų (užtenka tik paklausti ko nors apie pačios gyvenimą) nuslepama nuo tingiai įtarios jos globėjos. Rimkaitės kuriama istorija lupasi lyg didelis, sultingas svogūnas – kiekviename jo sluoksnyje vis nauja paslaptis, tirpdanti kreivą ir šleivą, kartu ir juokingą, ir šiurpų šeimos fasadą.

Antroji festivalio pjesė – Lauryno Adomaičio „Boksas“ – spektaklio eskizo pavidalu (rež. Antanas Obcaskas) pristatyta „City Boxing“ bokso klube (premjera numatoma 2022 m. kovą Naujojoje LNDT salėje). Tai pasakojimas apie jauną, talentingą, tačiau išpuikusį kovotoją Saulą (Kipras Mašidlauskas). Pamanęs, kad gimtoji bokso salė jam per maža, vaikiną nusprendžia pasirašyti sutartį ir išvykti į Meksiką. Tačiau priimdamas tokį sprendimą nepagalvoja apie aplinkinius. Sumanymui iškilus į paviršių paaiškėja, kad vaikiną išvykimas reiškia tiek salės, tiek visos savo viltis į jį dėjusio trenerio Zakarenko (Marius Repšys) karjeros galą.

Nors istorija ir paprasta, primenanti klasikinį filmo scenarijų apie jauno kovotojo augimą, klystkelius ir savęs paieškas, ji įtraukia. Eskizas prasideda nuo į sceną įžengiančio *butoh* šokėjų primenančio šamano (Gytis Ivanauskas). Kaip mistinė kovos dvasia jis slenka per salę, skleidžia vaiko virkavimą primenančius garsus, išpuoja bokso kriausės, pasitelkęs įvairius

Iš baletu eiti kur nors kitur nebūčiau norėjęs, nes šioje meno šakoje viskas kartu ir sunku, ir paprasta. Šokio pasaulyje egzistuoja labai daug taisyklių, bet jos yra konkrečios, viena kitą papildančios, iš jų susidaro sistema. Filosofškai viskas aišku, didžiausias klausimas, ar užteks motyvacijos, jėgų ir ištvermės tuo keliu eiti.

Ką jums davė baletas?

Baletas man davė terpę, kurioje galėjau išugdyti save kaip asmenybę. Kai perpratau visą baletu taisyklių sistemą, vėliau ją panaudojau gyvenime. Atsirado noras ugdyti save ne tik fiziškai, bet ir dvasiškai. Baletu struktūriškumą panaudojau savo asmenybės ugdymui, kuris yra tęstinis ir niekada nesibaigiantis procesas. Dėl baletu pradėjau niekada nesibaigiančią kelionę iš chaoso į harmoniją.

Ačiū už pokalbį.

Rūta Šmergelytė ir Marius Repšys pjesės „Aš turėjau pusbrolių“ skaityme

atributus (kaukolę, plunksną) ringe atlieka ritualą, suteikdamas istorijai mistinį sluoksnį.

Panašumas į filmo scenarijų čia paminėtas neatsitiktinai – spektaklio eskizas ypač kinematografiškas. Iškeltas ringas, šone esanti treniruočių vieta, veidrodžiai kuria skirtingas, filmavimo aikštelę primenančias erdves. Jose veikiančius aktorius seka dvi kameros, o vaizdas rodomas ekrane. Nė vieną akimirką nekilo klausimas, kam išvis čia reikalingos teatro scenoje taip mėgstamos, tačiau ne visada pasiteisinančios kameros bei filmuotas vaizdas: ekrane (kuris, beje, parodydavo ir tai, ko dalis žiūrovų negali matyti) rodomas čia ir dabar kuriamas filmas – ne drebančia kamera gaudomas vaizdas scenai užpildyti, o estetiškai parinkti rakursai. Į realiu laiku vykstantį montažą įsiterpia anksčiau įrašyti kadrai – Saulo monologas socialiniuose tinkluose, o vėliau vaizdai iš Meksikos gatvėse vykstančios mirusiųjų šventės.

Eskizo kūrėjai į pagalbą pasitelkia ir tikrus boksininkus, kurie sutirština atmosferą, kuria intensyvumo pojūtį: kai ringe pradeda kovoti ar treniruotis aktoriai, šalia ima sportuoti ir jie. Taip kelių veikėjų kova, beveik visada tampanti priemone interesams aiškintis, skamba triskart tankesniais smūgiais. Boksininkai taip pat kuria kovos interpus tarp įtemptų, lemtingų veikėjų pokalbių ir tampa dar viena montažo priemone.

Trečiasis skaitymas – Rasos Bugavičutės-Pėcės „Aš turėjau pusbrolių“ (rež. Aleksandr Špilevoj) – vyko jaukioje, kamerinėje erdvėje, LNDT kavinėje „Nacionalinė“. Autobiografinėje pjesėje autorė pasakoja apie savo pusbrolių Deimantą Bugavičių, Lietuvos mafijos atstovą, kuris 2015 m. buvo nužudytas. Tačiau pjesė nėra tamsi, o ir pats skaitymo vakaras labiau panėšėjo į jaukų žmonių susijimą pasiklausti istorijų. Būtent jomis autorė užpildo didžiąją pjesės dalį – Rasos (Rūta Šmergelytė) ir Deimanto (Marius Repšys) vaikystės, jaunystės, kartu praleistų vasarų pasakojimais, neišskiriamos draugystės atsiminimais, vaikiškais nesutarimais,

fantazijomis apie sutiktus ateivius ar galynėjimusi, kuris iš judviejų viršesnis.

Pusbrolio paslaptį Rasa mena po truputį, čia įdomu ne pačiam žiūrovui ją atspėti, o sulaukti momento, kada ji paaiškėja merginai, pamatyti, kaip iš tiesų toli realybėje nusitęsė riba, kai sau pripažįstame tiesą, leidžiame sau apie ją pagalvoti. Rasą stebina ir įtarumą jai kelia tai, iš kur Deimantas turi pinigų, naują mašiną, kaip gali įeiti į bet kurį klubą, bet jame iškart pradingsta tvarkyti kažkokių „reikalų“. Tačiau šiame pasakojime pusbrolio visų pirma rodomas kaip draugas bei giminaitis ir tik vėliau, lyg filme, merginai dirbant su kriminalinėmis bylomis, kaip nusikaltėlis.

Pjesė nuginkluoja atvirumu, joje nėra už nieko slepiamasi, visiškai nebandoma kurti distancijos tarp autorės ir veikėjos, tarp aktorių ir žiūrovų, teatrinio ir realaus gyvenimo: atėję skaityti teksto aktoriai prisistato kaip vaidinsiantys autorę ir jos pusbrolių, Rasa pasakoja apie savo ruošimąsi stoti į Lietuvos muzikos ir teatro akademiją, net ką apie tai manė tada dar gyvas Deimantas, apie tai, kaip kilo mintis rašyti šią pjesę. Ir tokia forma čia puikiai veikia, nedvelkia apkartusiu „eilėraščių apie eilėraščių rašymą“, priešingai – dar labiau įtraukia. Distancijos nebuvimas verčia nuoširdžiai įsiklausyti, įsigyventi į istoriją. Dalindamasi prisiminimais Rasa žaidžia su galimybėmis, pasakoja, kaip būtų norėjusi, kad vienas ar kitas gyvenimo epizodas būtų susiklostęs, o kartais leidžia sau išgyventi alternatyvų scenarijų.

Pabaigoje neįmanoma nepaminėti, kas skaitymo metu vyko už vitrininio kavinės lango, – pati tikroviškiausia, alumi besitaškanti ir traškučiais besimėtanti „bandiuganiško“ gyvenimo iliustracija. Net ir atpažįstant kelis veidus, net vėliau patikintai kitų, kad tai masuotė, net pastebėjus, kad ši saujelė jaunimo lyg tyčia išnyksta būtent tada, kai Deimantui tenka išeiti „į kalėjimą“, vis tiek nepaleidžia įkyrus „bet ar tikrai?“.

B. D.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

su spektakliu, koncepcija, choreografija ir man šis spektaklis tikrai labai patiko. LNOBT man jau buvo paskirtas Zorbos vaidmuo, dėl to labai apsidžiaugiau, nes tai turėjo būti mano pirmas pagrindinis vaidmuo šiame teatre, tačiau atsitiko taip, kad spektaklį atšaukė, išėmė iš repertuaro ir likau nesušokęs Zorbos. Bet choreografas Lorca Massine buvo pakviestas į Klaipėdą, o aš – į peržiūrą ir po jos gavau vaidmenį.

Kaip Jūsų sukurti vaidmenys atliepia Jus patį?

Baletas – fizinis darbas, savotiškas sportas. Reikia būti geros formos – tai yra vaidmenų pagrindas. Personąžų kūrimas nėra toks gilus kaip, tarkim, dramos spektaklyje, nes balete vis dėlto dominuoja judesys.

Katakinas man padėjo suvokti kritinio mąstymo svarbą – reikia kvestionuoti save, vaidmenį, klausti,

kodėl taip yra, kas tai yra, ir ieškoti atsakymų į šiuos klausimus. Kuriant vaidmenį svarbiausia yra juo tikėti. Kurdamas tam tikrą vaidmenį viską imu iš savo patirties ir lyginu su personažu – kaip jis pasielgia ir kaip aš pasielgčiau. Kartais personažas rezonuoja su mano asmenybe. Pavyzdžiui, Zorbos gyvenimo filosofija man pasirodė artima: mes gyvename tik kartą ir tai visuomet reikia švęsti.

Jeigu galėtumėte pakreipti gyvenimą kita linkme, kur norėtumėte sukti?

Man patinka, kur mane nuvedė baletas,žiaugiuosi tuo, kur šiuo metu esu, tačiau baletu artisto karjera labai trumpa: man liko mažiau nei penkeri metai, tad noriu mėgautis iki paskutinio prakaito lašo. Tada atsirasiu tašką, kuriame galėsiu sukti gyvenimo vairą kur nors kitur. Žiaugiuosi, kad likau šioje sferoje, kai buvo apnikusios abejonės, ir tikiuosi viską baigti gražiai, sąžiningai ir be traumų, o vėliau – pereiti į kitą veiklą.

Viešnage ar sugrįžimas?

Williamas Kentridge'as atvyksta

VIRGINIJA VITKIENĖ

Ateinančių metų sausį kaip vienas pagrindinių „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programos renginių Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejuje bus atidaryta pasaulinio garso menininko Williamo Kentridge'o paroda „Tai, ko nepamename“ („That Which We Do Not Remember“). Gimęs ir augęs Pietų Afrikoje, šis litvakiškas šaknis turintis kūrėjas pirmą kartą lankysis Lietuvoje. Kas tai – jo viešnage ar sugrįžimas? Ką reiškia parodos pavadinimas – susirūpinimą, priekaištą, nuogaštavimą ar tiesiog faktą? Provokuodamas ne tik stiprias emocijas, bet ir mąstymą apie fundamentalius istorijos bei visatos dalykus, autorius per savo kūrybą kviečia žiūrovą keliauti drauge ir ieškoti reikšmingų atminties atradimų.

Tibro upės krantinė Romoje, tarp Sisto ir Mazzini tiltų. Dešimtmečiais ant šių sienų augo pelėsiai, bakterijos, kaupėsi įvairūs teršalai, patamsindami uolienos spalvą. Penki šimtai metrų smiltainio plokštumos paskiriama ornamentiniam frizui, ir projekto autorius Williamas Kentridge'as priima netikėtą sprendimą: ne piešti figūras, o išvalyti foną, kad jos taptų matomos. Tibro vanduo pumpuojamas, pašildomas ir didelio slėgio purkštuvu nuvaloma tai, ko nereikia piešiniams. Taigi ant sienos nieko nėra uždažyta, nieko pridėta, tik nuimta. Aišku, po kiek laiko uoliena vėl patamsės, ant jos vėl kaupsis bakterijos ir teršalai. Kūrinys pamažėl išnyks, palikdamas vos matomą pėdsaką. Šis įspūdingas efemeriškas projektas vadinasi „Triumfai ir aimanos“ („Triumphs and Laments“, 2016). Perkėlus ant sienos piešinių eskizus paaiškėjo, kad liko neužpildyta viena atkarpa, maždaug keleto metrų dalis, kurioje trūksta figūros. Menininkas nusprendė palikti ten tamsų kvadratą, juodąją dėmę, po kuria italų kalba užrašė: *Quello che non ricordo* – „Tai, ko neprisimenu“.

Pasak Kentridge'o, Romos projekto užuomazga tapo jo nežinojimas, kad visai netoli krantinės, maždaug kilometro atstumu nuo visų lankomos žymiosios Šv. Petro bazilikos, egzistavo pirmasis getas – uždara vieta, kur atskirtyje gyveno žydų bendruomenė. Ir Šv. Petro bazilika, ir getas išties yra modernybės produktai. Būtent šioje atkarpoje yra krantinė, kurios uolienoje iki šiol galima rasti išplautojo frizo elementų. „Tai turėtų atstoti visas mūsų ir mano supratimo spragas. Tai, ko neatsimename, nes tai buvo nuslėpta, nes mūsų galvos buvo užimtos lengvesnių, labiau guodžiančių minčių, nes neradome jėgų ieškoti savo istorijų sąryšio“, – aiškina kūrinio autorius.

Kas yra Williamas Kentridge'as?

Pasaulinio pripažinimo sulaukęs, vienas įtaigiausių šiuo metu kuriančių menininkų Williamas Kentridge'as (g. 1955 m. PAR) pirmą kartą pristatomas Lietuvoje, Kaune, kur jo litvakiškos kilmės šaknys. Užaugęs Pietų Afrikoje, įstabios gamtos ir pramoninio kraštovaizdžio kontrastų pažymėtame Johannesburge, kurti šis menininkas pradėjo dar apartheido metais, tad jo kūriniai persmelkti vietos jausenos ir aštrių temų – žmogaus teisių, rasinės ir turtinės nelygybės, revoliucijų, gluminančios garbingų idealų ir gėdingos, į žmogaus orumą besikėsinančios kasdienybės akistatos.

Kentridge'o tėvas – advokatas, anuomet gynęs nukentėjusius nuo apartheido. Pirmiausia jis studijavo politikos mokslus, po jų – vizualiuosius menus, paskui – aktorystę ir režisūrą. Išbandęs save šiose srityse, atrado balsą tada, kai įvairūs pilietinės ir kūrybinės raiškos būdai susiaudė į unikalų meninį kalbėjimą, į kurį nūdien įsiklausoma ir kuris yra išgirstamas svarbiausiuose pasaulio menų centruose. Kentridge'o kūrybai būdingas natūralus kalbėjimas apie politines, pilietines ir socialines realijas – tai jo skiriamasis bruožas, jis genialiai žongliruoja tarp turinio aštrumo ir paveikios estetikos. Parodos žiūrovo išankstinis nusistatymas supurtomas, stereotipinis požiūris kvestionuojamas. Nuostatas ir stereotipus teks paleisti ir apsilankius Kentridge'o parodoje „Tai, ko nepamename“.

Kentridge'o įtaigumą lemia gebėjimas kurti dalyvavimo įvykiuose atmosferą. Ekspozicijoje apžiūrėsime kūrinį, keliaudami menininko bei su juo nuo 2005-ųjų bendradarbiaujančios scenografės Sabine Theunissen pasiūlyta parodos trajektorija ir taip patirdami iš įvairaus žanro kūrinų sukonstruotas alternatyvaus mąstymo ir pasaulio matymo visumas.

Kūrybinį procesą Kentridge'as pradeda nuo dvimačio statiško piešinio anglimi. Nutrindamas, papildydamas ir fotoaparatu fiksuodamas pokyčius, menininkas sukuria judančius paveikslus – vaizdo kūrinį ir ciklus, juos derina su režisuoto filmavimo scenomis, vėliau sluoksniuoja parodos erdvėje, papildydamas statiškais, kinetiniais, garsiniais objektais, iškelia dalį piešinių ant galerijos sienų ir laiptų, sukurdamas atviras ir intymias erdves kiekvienam žiūrovui. Pats atlikdamas performansus, jis tampa filmų personažu, taip pat režisuoja operas, kuria jų scenografijas ir mikropasaulius. Kentridge'as dirba aplink save suburdamas profesionalus, uždegdamas juos aistra, užkrečiamai ieškodamas geresnės savo ir žmonijos versijos.

Stopkadras iš videociklo „Piešimo pamokos“ („Drawing Lessons“)

© WILLIAM KENTRIDGE

„Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programoje pristatoma paroda „Tai, ko nepamename“ kalba apie selektyvią žmonijos atmintį. Faktų, istorijų, atsiminimų išstūmimas, kaip savaizgos ar propagandos priemonė, būdingas tiek Johannesburge, tiek Romos, tiek Kauno gyventojams. Visi pasirenkame (kartais net privalome tai daryti dėl psichikos stabilumo), ką prisiminti ir ką pamiršti. Tad mūsų tikrovės suvokimas yra paveiktas mąstymo pertrūkių, kuriuos menininkas siūlo užpildyti, kad praturtėtų mus supančio pasaulio supratimas, kad ieškotume ir rastume sąsajų tarp skirtingų tikrovės versijų, naratyvų.

Kentridge'as atvyksta į šalį, kurioje jo šeimos ir tautos istorija iki šiol išstumta į atminties paraštes. Menininkas tai daro tikėdamasis ir užpildyti savo atminties trūkius, ir kalbėtis su mumis apie tai, ko sąmoningai ar nesąmoningai nepamename. Jis kviečia mus į dialogą su savimi, o gilūs, socialinio jautrumo ir paveikios estetikos kupini kūriniai padeda sutelkti Kentridge'o minimą energiją, sujungia išdaužytos istorijos įvykių krislelius į prasmingas mozaikas, lyg veidrodį atspindinčias į jį žiūrinčiuosius.

Kur yra Kovno?

Su Kentridge'o pavarde susidūriau 2009 m. kuruodama 8-ąją Kauno bienalę. Jo duktė Alice Kentridge buvo Pietų Afrikos litvakų kūrybinėje komandoje, kuri bienalei pasiūlė tarpdisciplininį projektą „Kur yra Kovno?“. Menininkai Yda Walt, Cheryl Rumbak, Philipas Milleris inicijavo kelių savačių kūrybines dirbtuves, kurių metu Kaune su jaunimu buvo ieškoma žydiškos kultūros pėdsakų. Alice prisijungė prie komandos kaip stebėtoja, susitikimų su studentais dalyvė,

dokumentuotoja. Jos esė, parašyta po pirmojo vizito protėvių žemėje, buvo nuoširdaus liūdesio ir nusivylimo kupinas tekstas apie miestą, ištrynusį daugiau kaip trečdalį savo gyventojų iš atminties, būties, istorijos. Kaune ji nerado nei gyvos žydų kultūros, nei pastangų sukurti atminties ženklus apie žydų bendruomenę, kuri kadaise miestą ir kūrė, ir turtino. „Apsilankymas Lietuvoje – nusivylimą keliantis projektas“, – rašė Alice. Nepaisant to, kad lietuviai stengiasi prižiūrėti memorialus ir muziejus, neįmanoma nepasijusti priblokštam netekties to, kas kadaise čia egzistavo: „Kas buvo toji „sugrįžimo“ vieta? Tušti pastatai, atokiai miškuose pastatyti monumentai. Sugrįžti reiškė susidurti su nebūtimi, siaubingu žydų gyvenimo nebuvimu, kuris šitaip užpildęs gatves“ (Alice Kentridge, *Lithuania Notes*. 2009).

Prisipažinsiu, iki projekto „Kur yra Kovno?“ man, ir ne man vienai, Holokaustas, žydų tautos genocidas, artimoje aplinkoje, mano mieste buvo nauja tema. Apie tai nerašyta nei istorijos vadovėliuose, nei žiniasklaidoje. Dar nebuvo įvardyti lietuviai, kolaboravę su naciais per masines žudynes. Buvo ištrinti tragiškai nužudytųjų vardai, lyg jų net nebūtų buvę. Nežinojau, kodėl Alice esė minimi žydams priklausę Laisvės alėjos pastatų antri aukštai yra tušti, o senamiestyje dažnas namas suvis apleistas ir bešeimininkis. Kai gimiau, nuo Holokausto tragedijos buvo praėję trisdešimt metų. Pietų Afrikos litvakų inicijuoto projekto metu buvo prabėgę dar trisdešimt. Per diskusiją su vietos jaunimu versdama užduodamus litvakų menininkų klausimus springau nuo ašarų. Kai suvokiau, kad nieko apie tai nežinojau, mane ištiko egzistencinis siaubas. Nežinau, kas buvo užrišę burnas mūsų

seneliams bei tėvams ir kodėl močiutės vaikystėje nepaklausiau, kur dabar yra ta žydų parduotuvės savininkų šeima, apie kurią ji keistai minorišku balsu vis pasakodavo būvus tokią malonią, į skolą maisto ir kitų prekių duodančią. Niekas mano aplinkoje apie tai nekalbėjo nei garsiai, nei pašnibždomis – nei apie žmones, nei apie tragišką jų žūtį, nei apie išlikusių to košmaro liudytojų traumas. Iki projekto „Kur yra Kovno?“ man šie dalykai buvo tai, ko aš nepamenu...

Aš ir mano užmarštis

Noras užpildyti sąžinės žiotį skatino atrasti, aktualizuoti atminties temą tiek Kauno bienalėje, tiek „Kaunas 2022“ programoje, kur atminčiai skiriamas ypatingas dėmesys, o nauji meno kūriniai – parodos, spektakliai, gyvi pasakojimai, gatvės menas, knygos – padės mūsų visuomenei susitikti su nekupiuruota savo miesto ir šalies istorija, blaivyti nuo amnezijos, auginti empatiją, išdrįsti atminti, išdrįsti kalbėtis.

Kai kviečiau Kentridge'ą pristatyti parodą „Kaunas 2022“ programos metu, nežinojau, kad tai su juo dukra Alice anuomet buvome susitikę Kaune. Kviečiau šį didį menininką į Kauną žinodama, kad jis turi moralinę teisę atsisakyti vykti į šalį, iš kurios dar XIX a. pabaigoje, carinių pogromų laikais, iškeliavo ir todėl XX a. tragiškų įvykių išvengė jo proseneliai ir seneliai. Žinojau, kad Pietų Afrikos Respublikos litvakai yra pagrįstai nusiteikę prieš nūdienes Lietuvą, kaip nepakankamai reflektuojančią Holokausto praradimus ir dalyvavimą genocido akcijose. Visa tai – baisi, nemaloni tiesa. Vis dėlto nuo 2016-ųjų kas pusmetį rašydama laiškus, organizuodama

NUKELTA Į 9 PSL.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

susitikimus, dėją vis naujas pastangas, kad Kentridge'o paroda Lietuvoje būtų pristatyta. Stengiausi ir todėl, kad nesu patyrusi paveiksmų parodų nei Kentridge'o kūrybos ekspozicijos Niujorke, Londone, Bazelyje. O labiausiai vyliasi, kad jis vien savo sutikimu dalyvauti prisidės prie taip reikalingo proceso, atminties susigrąžinimo, padėdamas mums gydytis nuo to, ko nepamename ar nenorime prisiminti.

Sutikęs dalyvauti, Kentridge'as įsitraukė su jam būdinga didele energija, ir šalia tokių pripažintų savo kūrinių kaip „Laiko atmetimas“ („Refusal of Time“), „Piešimo pamokos“ („Drawing Lessons“), „Piešiniai projekcijai“ („Drawings for Projections“), specialiai parodai sukūrė sienos piešinių seriją Nacionalinio M.K. Čiurlionio muziejaus vidiniame kieme, auditorijai pritaikytą instaliaciją „Tu, kuris niekad neatvykai“ („You Who Never Arrived“).

„Laiko atmetimas“

Kentridge'o „Laiko atmetimas“ („The Refusal of Time“, 2012) – penkių vaizdo projekcijų ir kinetinio, nuolat vienuodu ritmu judančių objektų, kurį pats autorius vadina „mašina“ arba „drambliui“, instaliacija. Parodoje Kaune menininkas naudoja ir išpūdingai didelius šio kūrinių plėtinius – pasaulio procesijos motyvą, naudojamą vaizdo instaliacijoje, piešinių forma perkeliama ant muziejaus sienų. Žiūrovai, sekdami parodos architektės Theunissen siūloma patyrimo trajektorija, bus kviečiami prisijungti prie šios už laiko ribų vykstančios eisenos.

Laiko fenomeną minėtame kūrinyje Kentridge'as tyrinėja atsiširdamas nuo įvykio, kai 1905 m. Albertas Einšteinas paskelbė reliatyvumo teorijos tezes, taip pat gilindamasis į mokslo istoriko Peterio Galisono tekstus. Su šiuo Harvardo profesoriumi menininkas valandų valandas gvildeno XIX a. pabaigoje vyračiusios mokslo prielaidas, lėmusias reliatyvumo teorijos atsiradimą. Du „sunkiasvoriai“ meno ir mokslo žmonės diskutavo ne todėl, kad Kentridge'as būtų siekęs savo kūriniu vizualizuoti mokslo teorijas. Pokalbiai veikė kaip kaupykla vaizdinių, inspiracijų, laikmečio nuorodų, ženklų, žinių apie laikotarpio, kai gimė reliatyvumo teorija, technologinius pasiekimus. Kentridge'as siekė įsigilinti į šviesos greičio reiškinį, šviesos ir garso bangas, XX a. pradžioje atsiradusį nespaltotą nebylų kiną, pirmųjų geležinkelio stočių laikrodžius, jų nustatymo ir tarpusavio suderinimo mechanizmus, globalius laiko zonų žemėlapius, kuriuos sudarinėjo prancūzų matematikas, Ilgumų biuro (*Bureau des Longitudes*) prezidentas Henri Poincaré. Tiek Poincaré, tiek Einšteinas susidūrė su radikalia idėja: visais būdais (ir ilgumomis, ir platumomis) išmatuotas, industrializuotas ir tarpusavyje susijęs pasaulis nepakeičia fakto, kad laikas nėra absoliutus, bet

santykinis ir nepavalduis kontrolei. Ši išvada yra Kentridge'o kūrinių „Laiko atmetimas“ ašis.

Suvaldytas trisdešimtis minučių pasaulis, pasitelkiant vaizdinius ir garsus sukurtas harmoningas chaosas (taip, tai oksimoras) parodos lankytoji leidžia išsklęsti iš realybės orbitos ir vėl sugrįžti į tobulą tvarką – metronomo taktais žabojamą laiką. Šio kūrinių epicentre – orą pumpuojanti mašina, menininko prilyginama plaučių dumplėms, arba „drambliui“. Metafora pasiskolinta iš Charleso Dickenso romano „Sunkūs laikai“ (1854), kuriame rašytojas drambliai vadina Paryžiaus dumplės, sinchronizuojančias laikrodžių mechanizmus, – galingą gamyklinę mašiną, judančią aukštyn žemyn kaip dramblio galva melancholiškos beprotybės būsenoje.

Melancholiškas, nepriklausantis nuo veiksmo vaizdo projekcijose mašinos ritmas susipina su vaizdų seką lydinčiais garsais ir muzika (kompozitorius Philipas Milleris). Kūrinių Kentridge'as formuoja sferiškai, kaip begalinę visatą, o žiūrovą pastato į jos epicentrą, iš kurio galima stebėti šviesos bangų pulsavimą, Žemės amplitudžių matavimus, metronomų pastangas sukontroliuoti chaosą ir aritmiją, desperatišką žmonijos troškimą atsukti laiką atgal, makabrišką šešėlių procesiją, šokio ritmu žingsniuojančią juodosios skylės, kurioje nebėra nei laiko, nei materijos, link. Kūrėjo pasaulis peržengęs planetos ribas. „Kai dabar per teleskopus stebime žvaigždes ir galaktikas, matome jų vaizdą prieš tūkstančius milijonų metų. Bet jei šiuo metu galėtume būti visatos platybėse 2000 šviesmečių atstumu nuo Žemės, teisingoje pozicijoje Žemės atžvilgiu, galėtume per teleskopus stebėti 2000 senumo įvykius Žemėje – nukryžiuojamą Kristų arba nusiplaunantį rankas Poncijų Pilotą ir daugybę kitų vaizdinių. Visatą suvokiame ne kaip tuštumą, bet kaip erdvę, pilną nesibaigiančių laike vaizdinių, iš Žemės sklindančių į kosmosą, laukiančių, kol bus

Eskizai sienos piešinių parodai „Tai, ko nepamename“ Kaune

sugauti stebėjimo prietaisų skirtingose visatos dalyse“, – viename interviu savo meninės kalbos pasirinkimus komentuoja kūrėjas (*On 'The Refusal of Time'*, Louisiana Channel: channel.louisiana.dk. 2017).

„Laiko atmetimas“ – tai Kentridge'o šedevras, atskleidžiantis šio genialaus menininko mąstymo amplitudę ir naudojamų priemonių spektrą: piešinys kreida (šįkart reversu), filmavimas, nespaltotos kinematografijos kadrai, Dadas Masilo šokis, Philipo Millerio muzika, sujungianti chaose gimusius kūrinių elementus į vientisą patirtį. Šiuo kūriniu Kentridge'as laiką ekspozuoja ir kartu jo atsisako, kaip fikcijos, kaip žmonių sukurto konstrukto, reikalingo mūsų kasdienio gyvenimo kontrolei, tačiau bereikšmio visatos kūnų ir atstumų kontekste. Tai ir bandymas kalbėtis su savimi apie žmogiškąją būtį, nebūtį, amžinybę begaliniame visatos vaizdinyje.

„Piešiniai projekcijai“

Pasaulinėje meno scenoje Kentridge'as išgarsėjo animuotais piešiniais ir filmais, tyrinėjančiais laiką, kolonializmo istoriją ir revoliucinės politikos sudėtingumą. 1989–2020 m. jis sukūrė sustabdyto kadro principu kurtų vienuolikos filmų seriją, ilgainiui imtą vadinti „Piešiniai projekcijai“ („Drawings for Projection“, 1989–2020). Nors pradžioje serijos kurti neketino, ji tapo Kentridge'o vizitine kortele.

Tiek chronologiniu, tiek turinio požiūriu ciklas „Piešiniai projekcijai“ atskleidžia Pietų Afrikos politinį perėjimą nuo apartheido smurto prie demokratijos euforijos ir grimasų. Pasak autoriaus,

visi filmai kurti be išankstinio scenarijaus ar siužeto, visuose ryškūs netekties, meilės, pykčio, užuojautos, kaltės ir atleidimo motyvai. Tai pasakojimai apie galios ištroškusį kasybos magnatą Soho Ecksteiną, jo žmoną poniją Eckstein ir jos meilužį, vienišą menininką Feliksą Teitlebaumą. Ciklo filmuose rodoma, kaip Soho susitaiko su savo silpnėmis, pirmaisiais mirtingumo požymiais ir jo imperija žlunga.

Kentridge'as ciklą kuria jau trisdešimt metų – per visą savo karjerą, kuri sutampa su intensyviu Pietų Afrikos politinės kaitos laikotarpiu. Kaune žiūrovams kas mėnesį bus rodomas vis kitas ciklo filmas, suteikiant galimybę stebėti veikėjų transformaciją ir menininko santykio su politine, socialine ir kultūriniu realybe pokyčius.

„Pradžioje vis priimdavau Soho kaip Kitą, ateivį, kurio personažas buvo labiausiai paremtas godžių pramonininkų įvaizdžiu iš rusiškų ir ankstyvųjų futuristų propagandos piešinių, George'o Groszo bei vokiečių ekspresionistų. Bet sukūręs kelis filmus supratau, kad jis daugeliu bruožų priminė mano senelį iš tėvo pusės: ištis prieš daugelį metų buvau nupiešęs kostiumuotą savo senelį paplūdimyje ir jis atrodė kaip Soho. Taip suvokiau, kad, ko gero, jis nebuvo taip jau labai nutolęs nuo manęs paties, kaip tikėjau. Kurdamas kitus filmus, iki pat „Sverti... ir norėti“ („Weighing... and Wanting“, 1998), ėmiau suvokti Soho ir Feliksą labiau kaip dvi skirtingas vieno personažo puses, o ne du iš esmės skirtingus personažus“ (*Making Sense of the World*. Louisiana Channel: channel.louisiana.dk, 2014).

„Piešiniai projekcijai“ – tai intymios, asmeninės Kentridge'o meditacijos, atspindinčios neramią pastarųjų trijų dešimtmečių Pietų Afrikos istoriją. Šis ciklas pasitarnavo tam, kad Kentridge'as būtų pripažintas kaip jautrus socialinėms temoms, savo šaliai įsipareigojęs kūrėjas. „Mane domina politinis menas, kitaip tariant, dvi-prasmybių, prieštaravimų, neužbaigtų judesių ir neaiškos baigties menas“, – teigia autorius, čia pat pabrėždamas, kad niekada nebandė iliustratyviai vaizduoti apartheido, tačiau neabejotinai jo piešinių ir filmų inspiracija yra visuomenės žiaurumai.

„Tu, kuris niekad neatvykai“

Kentridge'o parodos Kaune kulminacija – specialiai amfiteatrinės auditorijos erdvei kuriama instaliacija „Tu, kuris niekad neatvykai“. Menininkas išsirinko ne parodoms, o dažniausiai iškilmingoms kalboms naudojamą salę ir permainė erdvę į koliažinį meninės realybės vaizdinį. Tikimasi, kad žiūrovas liks amfiteatrinės auditorijos aikštelėje, virš jo galvos iš keturių megafonų sklisis kompozitoriaus Millerio specialiai šiam kūriniui sukurta muzika, kurią atlieka du dainininkai – afriktietis ir litvakas. Auditorijos didingumą pabrėžia puslankiu sukomponuoti kelių aukštų suolai – ant jų ir ant sienų bei langų bus komponuojamas Kentridge'o piešinys. Horizontaliai piešinį dalins du siužetai. Viršutinė, sienas ir langus dengianti kompozicijos dalis – Pietų Afrikos kraštovaizdis su milžiniškais medžiais. Apačioje ant puslankių suolų perkeltas žydų kapinių vaizdinys – apleistų, nuvirtusių ir išvartytų paminklinių akmenų kompozicija, atpažįstama kiekvienam, kuris lankėsi Senosiose žydų kapinėse Kaune. „Lyg būtų negana nužudyti gyvus žmones, daugybėje pasaulio vietų yra išniekinti ir žydų kapai, tokiu būdu sunaikinant net galimybę atminti“, – komentuoja menininkas.

Williamo Kentridge'o paroda „Tai, ko nepamename“, pasitikusi lankytojus žmonių figūrų procesija muziejaus kieme, išlydės viršutinėje auditorijos panoramoje suformuota įstabių šimtamečių medžių procesija. Medžių, kurie šaknimis ir šakomis sujungia gyvenimą ir mirtį, atmintį ir užmarštį. Medžių, kurie klausia: ką pamiršome apie save?

Paroda „Tai, ko neatsimename“ veiks 2022 m. sausio 22 – lapkričio 30 d. Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje

Visa „Kaunas 2022“ programa: www.kaunas2022.eu/programa

William Kentridge, „Laiko atmetimas“ (fragmentas)

Tarp veidų ir dvasių

ATKELTA IŠ 1 PSL.

Bakštyte-Karveliene ir kt. Brolių Martelių studijoje Mončys rengdavo savo įkurto ir vadovaujamo Prancūzijos lietuvių šokių kolektyvo repeticijas, suko ratelius su Živilė Bačkienė, Vita Tallat-Kelpša, Birute Venskuviene, Ada Martinkus-Greimas, Petru Klimu, Adolfu Venskumi, Laurynu Masiuliu, Antanu ir Perkūnu Liutkais, pasirodydavo Sorbonos universiteto amfiteatre.

Tačiau tėvynė Mončį „atrado“ tik auštant Atgimimui, kai aktyviau imta domėtis lietuvių egzilio menininkų kūryba, siekiant įtraukti juos į bendrą Lietuvos kultūros lauką. Pirmą kartą skulptoriaus kūriniai čia eksponuoti 1988 m., kai Vilniuje, tuometiniuose Dailės parodų rūmuose (dabar Šiuolaikinio meno centras), buvo surengta Pirmoji lietuvių išeivijos dailininkų paroda. 1991 m. skulptorius padovanojo Palangos miestui 35 savo kūrinių rinkinį, kurį po metų papildė dar 23 darbai. O 1992 m. liepos 31 d. Šiuolaikinio meno centre buvo surengta didelė Lietuvai dovanotų Mončio kūrinių paroda. Praėjus dar septyneriems metams (1999) Palangoje duris atvėrė Antano Mončio namai-muziejus, kurio vienas iš steigėjų yra Antano Mončio paramos fondas – šios jubiliejinės parodos iniciatorius.

Trijose V. Kasiulio dailės muziejaus salėse išdėstyta ekspozicija anaip tol nepretenduoja į tradicinį „jubiliejinės-apžvalginės-pomirtinės“ parodos formatą. Parodos „Veidai ir dvasios“ *motto* bei vaizdiniu kodu tapo tamsiame fone skriejanti keisto veido baigi Laumė – Mončio piešinys A.J. Greimo knygos „Apie dievus ir žmones. Lietuvių mitologijos studijos“ viršeliui (Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, Čikaga, 1979). Beje, dailininkas iliustravo ne tik šią knygą, bet ir išpiešė Oskaro Milašiaus „Lietuviškas pasakas“, kurios taip pat rodomos parodoje (faksimilinį „Lietuviškų pasakų“ leidinį dar šiemet ketina parengti Vytauto Kasiulio dailės muziejus).

Kamerinėje parodoje „Veidai ir dvasios“ kuratorius siekė atskleisti kūrėjo santykį su prigimtimi – žemaitiška terpe. Sumanymą padėjo įgyvendinti ne tik gerai apmąstyta kūrinių atranka, bet ir ekspozicijos dramaturgija, kurią sukūrė jaunas architektas Povilas Vincentas Jankūnas. Pasitelkęs mobiliąs, aptakių formų kartono konstrukcijas ir scenografinį apšvietimą, jis išryškino esminius menininko kūrybos principus: stabilumą ir judesį – skulptūrų transformacijos principą, tvirtą jų formą ir grakštų siluetą, aptakias linijas ir spalvą, medžiagiškumą, meistrystę ir amatą. O svarbiausia – egzistencinį būties dualizmą tarp gyvybės ir mirties.

Kokiais parametrais vadovaujantis galima apibrėžti meninėje kūryboje užkoduotą Mončio žemaitišką tapatumą? Jo derėtų ieškoti ir dailininko charakterio sanklodoje, ir struktūrinėje jo sukurtų vaizdų semantikoje.

Visi pažinojusieji Mončį ir rašiusieji apie jį pirmiausia akcentuoja jo žemaitišką prigimtį, pabrėžia tvirtą charakterį, darbštumą bei kitas žemaitiškam charakteriui būdingas savybes – lėtą būdą, polinkį į melancholiją, pomėgį „filosofuoti“. Kilmės naratyvas (ne tik nostalgija prarastai Tėvynei) atiskleidžia Mončio pasisakymuose ir laiškuose, kurie publikuoti 2015 m. išleistoje knygoje „Per toli gyvenu. Antano Mončio laiškai“ (sudarytoja Danutė Zovienė, Dailininkų sąjungos leidykla *artseria*). „Kad aš žemaitis, tai jau 100 %. Kitoks ir nemokėčiau būti. Mončys iš Mončių kaimo!“ – rašė 1992 m. vasario 4 d. laiške žemaičių laikraščio „A mon sakaa?“ redaktorei Danutei Mukienei (p. 296). O eseistui Tomui Sakalauskui yra prisipažinęs: „Lietuviška dvasia – mano Angelas Sargas... Veikė gimtos žemės nostalgija. Ji – pagrindinis kūrybos stimulus. Ji nepraeina.“ („Ketvirtoji dimensija“, Vilnius, „Alma littera“, 1998, p. 145)

Prigimtinė pasaulėjauta, veikiamą per amžius susiklosčiusios baltiškosios pasaulėžiūros ypatybių, atiskleidžia ir struktūrinėje Mončio kuriamų vaizdų semantikoje. Nors meninė jo kūrybos raiška ir stilistika formavosi veikiamą XX a. Vakarų modernizmo, įgimtas ir pašąmonėje užkoduotas pasaulio suvokimas neatsiejamas nuo žemaitiškų šaknų.

Etnografas ir religijotyrininkas Norbertas Vėlius (1938–1996) studijoje „Senovės baltų pasaulėžiūra“ išskirdamas tris senovės baltų arealus (vakarų, vidurio ir rytų), Žemaitiją priskiria vakarų arealui, kuris universaliose dualiose priešpriešose (žemai–aukštai, vakarai–rytai, vanduo–ugnis, juoda–balta, naktis–diena, mėnulis–saulė etc.) žymi kairįjį polių: žemai, vanduo, juoda, naktis, mėnulis (Norbertas Vėlius, „Senovės baltų pasaulėžiūra“, Vilnius, „Mintis“, 1983). Mončio kūryboje taip pat veikia dualizmo tarp pozityvo ir negatyvo principas: rimtis–žaismė, judesys–ramybė, tūriai–erdvės etc. Įvairiomis formomis pasikartoja veido, kaukolės, griaučių motyvai ir įvairios jų interpretacijos skulptūrose, piešiniuose, švilpiuose ir, aišku, kaukėse.

Iš kur radosi šie vaizdiniai?

Etninės žemaitiško būdo ypatybės formavo ir šio regiono dvasinės kultūros savitumus, kuriuos atskleidžia tautosaka, dainos, Kalvarijos kálnų giedojimas, kurie suteikia dvasinės stiprybės ir apvalo sielą. Taip pat juos parodo ir liaudies meno plastinė raiška: formų

V. NOMADO NUOTR.

Ekspozicijos fragmentas

proporcijos, ornamentika, linijų ir spalvų deriniai (pvz., žemos akmeninės ir medinės koplytėlės, kresnos „medinių dievų“ skulptūrų formos, sodrus tamsių spalvų audinių koloritas etc.).

Mončio vaizdų semantiką formavo ne tik prigimtinė pasaulėjauta, bet ir jo santykis su gamta. Iš jos skulptorius sėmėsi formų įvairovės, erdvės ir tūrio suvokimo – banguojantis kalvotas Žemaitijos peizažas tarsi atsikartoja aptakiuose jo skulptūrų siluetuose. Nors Mončys naudojo įvairias medžiagas (alebąstrą, bronzą, šviną, molį, popierių ir net skardą, kaulus, plastmasę), viena mėgstamiausių medžiagų buvo medis. Iš jo skobė originalius narstinius-grandines, kurias vadino „retežiais“. Mončys sukūrė unikalų erdvėn kylančių grandinių modulį, kuris tapo jo kūrybos skiriamuoju ženklu.

„Retežių“ ištakų taip pat reikėtų ieškoti gimtojoje aplinkoje. Tai, ką matė vaikystėje, ir tai, ką išsaugojo genetinėje atmintyje, kaip ilgaamžės kultūros pėdsakus, profesionalioje kūryboje išsikristalizavo į originalias monumtalias struktūras. „Ką aš išnešiojau galvoje nuo vaikystės laikų, tai grandinėlės. Jas matydavau prie smeigtukų, skirtų pridurti linams prie verpsčių. Mane tas atskyrimas medžio nuo medžio taip, kad pasilikty ir kartu, baisiai domino. Pabandžiau pats padaryti – pasisekė“, – rašė Mončys menotyrininkui Alfonsui Andriuskevičiui („72 lietuvių dailininkai – apie dailę“, VDA leidykla, 1998, p. 195).

Tiesa, pirmoji skulptoriaus „grandinė“ buvo sukurta ne iš medžio, o iš kalkakmenio 1963 m. ir pirmą kartą Lietuvoje parodyta 2016 m. parodoje „Antanas Mončys ir jo aplinka“, taip pat vykusioje V. Kasiulio dailės muziejuje (kuratorius V. Liutkus), ir po parodos padovanota A. Mončio namams-muziejui. Dauguma vėlesnių – išskaptuotos iš vientiso medžio gabalo, be jokios sujungimo žymės, tarsi būtų vedamos vienos linijos. Šios grandinės, primenančios

fantastinius gyvius ar skeletus, gali būti įvairiai transformuojamos ir kaskart įgyja vis kitus pavidalus bei prasmes.

Nors parodoje „Veidai ir dvasios“ rodomi tik keli didesnio formato Mončio narstiniai (apmaudu, jog Antano Mončio namai-muziejus atsisakė skolinti kai kurias ten saugomas didžiąsias skulptūras vienai svarbiausių jubiliejinių metų parodų), ekspoziciją svariai papildė du kūriniai iš Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus rinkinio („Didysis koliažas“ ir „Pono Seguino ožkelė“) bei kamerinės skulptūros iš A. Mončio bičiulių Karolinos Nendrés ir Arvydo Paliulių bei Tue Karsten Ferltoft (Danija) kolekcijų. Parodoje eksponuojami ir mažiau žinomi skulptoriaus kūriniai – metalo asambliažai („Čigonė“, „Žandaras su pypke“, abu 1960), taip pat švilpiai ir kaukės. O didžiąją ekspozicijos dalį sudaro piešiniai, akvarelės, koliažai iš dailininko dukters Sabinos Moncys Moncevicius, gyvenančios Vokietijoje, kolekcijos bei akvareliniai piešiniai iš vyriausio sūnaus Jeano Christophe'o Moncys rinkinio Paryžiuje.

Ko gero, ryškiausiai žemaitiškas kodas išvelgiamas Mončio sukurtose kaukėse – „ličynose“. Jas skulptorius sumeistravo 1985–1986 m. iš įvairių medžiagų (molio, buitininių daiktų, atliekų, plastmasės) ir naudojo teatralizuotuose parodų atidarymuose vasaros akademijoje, Vandėjoje. Neabejotina, kad Mončio „ličynų“ prototipas – Užgavėnių kaukės. Žemaitijoje tai nuo seno paplitęs liaudies meno kūrinys, siejamas su pirmykščiais tikėjimais. Įdomu, jog Mončio kaukės yra inspiruotos ne tik žemaitiškų „ličynų“, bet ir afrikietiško meno. Itakos tam turėjo pažintis su Afrikos meno kolekcininku Albertu J. Safferiu, su kuriuo skulptorius bendravo Paryžiuje nuo XX a. 8-ojo dešimtmečio. Savita žemaitiško ir afrikietiško etnos jungtis Mončio kaukes daro itin originalias. Parodoje „Veidai ir dvasios“ eksponuojama

kukli kaukių kolekcija geriausiai atskleidžia žaidybinį Mončio kūrybos pradą.

Kartu su kaukėmis Vandėjos ir Vadgaseno vasaros akademijų performansuose buvo naudojami ir švilpiai, kuriuos Mončys pradėjo kurti anksčiau – apie 1975-uosius. Švilpiai dailininkui taip pat kėlė vaikystės prisiminimus (grįždamas iš turgaus tėvas parveždavo lauktuvių kokį švilpuką). Nors švilpių prigimtis vienareikšmiškai susijusi su lietuviškais molinukais, kuriais kaimo vaikai žaisdavo ir grodavo ganydami gyvulius, jie gali būti siejami ir su priešistoriniais muzikos instrumentais – molio švilpynėmis (*clay ocarina*). Švilpių formą skulptorius funkciškai derino su išgaunamų garsų savitumu – jais galima sugroti nesudėtingas melodijas (instrumentalistas Donatas Bielkauskas-Donis 2002 m. išleido kompaktinę, o 2021 m. – vinilinę plokštelę „Švilpiai“).

Transformuotos primityvios švilpių formos plastiniu įtaigumu nenusileidžia didžiosioms Mončio skulptūroms ar reljefams, ypač su kaukolių motyvais (pvz., penkių metrų ilgio medžio reljefas „Begalinė procesija“, 1979 m., kurio, deja, iš A. Mončio namų-muziejaus parodai taip pat nepavyko pasiskolinti). Nedidelėse kaukių ir švilpių skulptūrinėse formose dailininkas tarsi konsolidavo lietuviškos pagonybės ir kitų tautų primityviojo meno principus bei raišką.

Regis, iš gausių jubiliejinių metų renginių susidėliojo graži Antano Mončio kūrybos mozaika. Tačiau ji dar nėra baigta: laukiama sūnaus Jeano Christophe'o Moncys atsiminimų knygos „Mano tėvas Antas“ (leidykla „Aukso žuvys“), Oskaro Milašiaus „Lietuviškų pasakų“ faksimilinio leidinio, režisieriaus Lino Mikutos dokumentinio filmo „Mončys. Žemaitis iš Paryžiaus“ pristatymo (kai kurie filmo fragmentai rodomi ekspozicijoje). Ir visa tai įvyks per parodą „Veidai ir dvasios“, kuri veiks iki 2022-ųjų kovo pabaigos.

Mokėti juoktis sunkiose situacijose

Pokalbis su režisiere Dovile Šarutyte

Du kartus „Sidabrine gerve“ už trumpametražius filmus apdovanoata režisierė Dovilė Šarutytė Talino tarptautiniame kino festivalyje „Juodosios naktys“ debiutų konkursinėje programoje šiemet pristatė juostą **„Ilgo metro filmas apie gyvenimą“** (2021). Asmenine patirtimi paremtas kūrinys pasakoja apie tėvo netektį išgyvenančią Dovilę, kuriai greitai reikia suorganizuoti laidotuves. Pagrindinį dukters vaidmenį filme vaidina neprofesionali aktorė Agnė Misiūnaitė, kurią režisierė pastebėjo bendruose susibūrimuose ir atkreipė dėmesį į jos kontrastingą veidą. Kartu su Titu Lauciumi parašytame scenarijuje sujungiami dramos ir komedijos žanrai. Kaip teigia pati Šarutytė, sunkiomis temomis svarbu kalbėti su humoru.

Plačiau apie filmo atsiradimą, scenarijaus rašymą ir kūrybinius sprendimus kalbamės su „Ilgo metro filmo apie gyvenimą“ režisiere.

Tavo debiutinis ilgametražis filmas pasakoja apie asmeninę patirtį, tėvo netektį. Ar nebuvo baisu kurti filmą tokia asmeniška tema?

Baisu. Bet turbūt kitaip nemoku. Kalbu apie tai, ką geriausiai žinau, – apie savo patirtis. Mane pačią veikia asmeniška kūryba ir vertinu kitų kūrėjų drąsą.

Istoriją pradėjai plėtoti nuo užrašų, savo išgyvenimų. Gal gali plačiau papasakoti, kaip vystėsi scenarijus?

Taip, pradėjau nuo užrašų. Užsirašinėčiau savo būsenas ir jausmus. Po kiek laiko viską perskaičiusi supratau, kad tai visai įdomi medžiaga. Kalbu apie universalią patirtį. Mes juk visi esame laikini ir vėliau ar anksčiau teks susidurti su artimojo mirtimi. Taip prasidėjo šios temos nagrinėjimas. Susitikau su Uljana (prodiuserė Uljana Kim – I. Š.), papasakojau temą, kurią noriu vystyti. Labai džiaugiuosi, kad ji mane palaikė. Prasidėjo scenarijaus rašymas. Užrašytas pastabas ir detales bandžiau sudėti į vieną pasakojimą. Iš draugų, šeimynos prisirinkau istorijų, nutikimų, susijusių su laidotuvėmis, kaip jie jose jautėsi. Reikėjo surasti stuburą, ant ko viską sumauti. Žinoma, visko sudėti neįmanoma. Bandant išsigryninti temą tenka atsakyti daug gerų idėjų. Vėliau prie rašymo prisijungė Titas Laucius (scenarijaus bendraautoris – I. Š.). Dėl to labai džiaugiuosi. Scenarijaus rašymas yra „lengvas grobis velniui“, jeigu jį rašai vienas: vieną dieną tai, ką rašai, atrodo genialu, kitą – niekam nereikalinga. Tad tos šokinėjančios nuotaikos gali išvesti iš proto. Kai

Dovilė Šarutytė P. Misiukevičiaus nuotr.

atsirado scenarijaus bendraautoris, viskas pagerėjo.

Sprendžiant iš Tavo ir Tito Lauciaus filmų atrodo, kad jūsų humoro jausmas gan panašus. Ar dėl to jį pasikvieteiti kartu dirbti su scenarijumi?

Man patinka Tito humoro jausmas. Tai viena iš priežasčių, bet svarbiausiai tai, kad radome bendrą kalbą. Mes juokavome, dalinomės kūrybinėmis idėjomis. Daviau jam paskaityti scenarijų ir gana natūraliai išėjo, kad jis prisijungė.

„Ilgo metro filme apie gyvenimą“ naudoji archyvinę, Tavo tėvo filmuotą medžiagą. Kaip sugalvojai ją įtraukti į vaidybinių filmą?

Ieškodama inspiracijų pradėjau žiūrėti šeimos archyvinę medžiagą. Mano tėvas filmuodavo ne tik šventes, atostogas, bet fiksuodavo ir kasdienybę. Buvo provokatorius už kadro. Tad kuo daugiau žiūrint vis labiau atrodė, kad negaliu palikti šios medžiagos gulėti stalčiuje. Dokumentiniai kadrai visada yra paveikūs. O dar kitaip veikia, jei jie užfiksuoti ne stebėtojo, o dalyvio.

Iki filmavimo likus nedaug laiko, kai jau buvo pradėti pasiruošimo darbai, nusprendžiau pabandyti turimą medžiagą panaudoti filme. Kartu su Titu galvojome, kur ką būtų galima įdėti. Peržiūros procesas buvo tikrai ilgas. Tuomet su

Kadras iš filmo „Ilgo metro filmas apie gyvenimą“

Aneta Bublyte išsirinkome preliminaras scenas, kurios galėtų būti filme. Ji man padėjo susitvarkyti su medžiaga ir pamatyti ją iš šono.

Tavo filme pagrindinį Dovilės vaidmenį atliekanti Agnė Misiūnaitė nėra profesionali aktorė, prieš tai niekada ne vaidino. Kaip ją atradai ir kuo ji Tave patraukė?

Man buvo įdomu ją stebėti. Aš ją vis kur nors sutikdavau. Ji labai charizmatiška. Jos akyse esama gylio – patirties, liūdesio. Bet kai nusišypso, šypsena nušviečia visą veidą. Man labai gražus šis kontrastas. Buvo gana rizikinga kviesti žmogų be patirties atlikti pagrindinio vaidmens, ir dar debiutiniame ilgametražiam filme. Tai įdomi kelionė, turbūt saugiau būtų buvę rinktis profesionalią aktorę. Bet man buvo svarbu, kad žmogus laikytų mano dėmesį. Agnė įdomu stebėti – jos buvimą čia ir dabar. Be to, ji turi panašios asmeninės patirties, tad nereikėjo kurti naujų aplinkybių, aptartus išgyvenimus galėjome pritaikyti siužetui.

Dovilės santykiai su motina, kurią vaidina Nelė Savičenko, atrodo labai universalūs. Žiūrėdami, kaip jos bendrauja, manau, daugelis galėtų pamatyti save – ar tai būtų tėvai, ar jų vaikai.

Labai didelis indėlis yra pačios Nelės, kuri puikiai pagavo vaidmenį. Ji nuostabi aktorė, labai ja žaviuosi. O kuriant vaidmenis įtakos turėjo ir asmeninės aktorių santykių patirtys. Džiaugiuosi, kad ten galima pamatyti save. Žiūrovo susitapatinimas su personažu yra kūrėjų tikslas.

Filme rodoma archyvinė medžiaga ir laidotuvių ruošimo procesas, tačiau neaiškini, kaip išsiskyrė tėvai ar pašliję Dovilės ir tėvo santykiai.

Turbūt vieno atsakymo nėra. Mes linkę romantizuoti praeitį. Atrodo, kad dabar šalta, pilka ir niūru, o praeity buvo gražiau. Aš pati keliu klausimą, kas nutinka, kad žmogus nustoja mylėti gyvenimą.

Kadras iš filmo „Ilgo metro filmas apie gyvenimą“

Nors filme kalbama sunkia tema, jame yra nemažai humoro ir absurdiškų situacijų. Kodėl pasirinkai tokią prieigą?

Sunkiomis temomis svarbu kalbėti su humoru. Man taip atrodo. Džiaugiuosi, kad žiūrovams buvo juokinga. Žmogaus organizmas į ribinę situaciją reaguoja sukurdamas atstumą. Kai pradėdi gyvenimą matyti iš šono, gali įžvelgti humoro ir absurdo situacijose, kuriose paprastai nesitikėtum to pamatyti. Nuo to viskas prasidėjo. Laidotuvės, rodos, turėtų būti jautrus laikotarpis, kai atsisveikini su artimuoju, priimi

Kadras iš filmo „Ilgo metro filmas apie gyvenimą“

netektį. Bet organizaciniai kuriozai atitolina šį suvokimą ir tas laikotarpis virsta drama su absurdo komedijos elementais.

Beveik visas veiksmas vyksta Vilniuje, tačiau filmavimo vietomis pasirinkai ne senamiestį, bet sovietmečiu statytus rajonus, kuriuos matome ir archyvinėje medžiagoje. Ar tai kaip nors siejasi su Tavo vaikystės prisiminimais?

Sovietiniai daugiabučiai yra didelė Vilniaus dalis. Tokios lokacijos padėjo sujungti archyvus su dabar vykstančiu veiksmu – grįžimu į vaikystės namus. Kita jungtis yra Dovilės vardas, nes archyvuose jį girdime. Senamiesčio šiek tiek yra. Yra ir Naujamiesčio. Kita vertus, laidojimo namų senamiestyje ne labai ir rasi.

Tavo filme skamba kompozatoriaus Vytauto Rasimavičiaus kurtos dainos, tačiau taip pat

ir mūsų tėvų jaunystės, pavyzdžiui, Džordanos Butkutės. Gali plačiau papasakoti apie muzikos pasirinkimą? Kiek Tau muzika buvo svarbi pasakojant istoriją?

Butkutės dainą pasirinkau, nes ji skamba archyvuose. Taip pat ji buvo to laikotarpio hitas. Norėjau, kad šarvojimo scena atrodytų kaip šventė, ir dainos žodžiai tiko šiai situacijai. Kitas pasirinktas muzikinis kūrinys atrodė tinkamas tematiškai – tiek tekstas, tiek vargonų skambesys. Mes su Vytu bandėme derinti muziką prie tų

scenų, kuriose mums atrodė, kad jos reikia: vargonų temą, psichodelinio roko momentus, to laikotarpio skambesį. Kartu klausėmės daug kitos muzikos, galvojome, koks skambesys tiktų filmui, ir susidėliojome muzikinį paveikslą.

Su Vytautu Rasimavičiumi, garso režisieriumi Sauliumi Urbanavičiumi ir operatoriumi Eitvydu Doškumi esi dirbusi ir prie trumpametražių filmų. Ar esi iš tų režisierių, kurie atradę sau tinkamus žmones dirba su jais visada, ar juos pasirinkai todėl, kad tiko Tavo filmui?

Jeigu yra sukurtas kūrybinis santykis – lengviau, nes nereikia iš naujo ieškoti bendros kalbos. Tačiau būna įvairiausių situacijų. Vienam projektui tinka toks kūrybinis braižas, kitam kitoks. Šiuo atveju sutapo abu dalykai.

KALBĖJOSI IEVA ŠUKYTĖ

Drungnos istorijos

Europos kino akademijos debiutai

PIKTOS KINO KRITIKĖS

Kasmet kaip auksinės žuvelės vis iš naujo stebimės ir bandome įsivaizduoti, kokie nariai, atrenkantys galutinius kandidatus, priklauso Europos kino akademijai. Regis, nemaža jų dalis mėgsta jausmingus meilės romanus minkštais viršeliais, panašius filmus, laiko save teisingais humanistais, prijaucia visoms dabartinėms korektiškumo madoms, nors viduje iš esmės nelabai joms ir pritaria. Galbūt dalį jų būtų galima pavadinti ir festivalių turistais, žinančiais, su kuo išgerti kavutės ar kokteiliuką kino industrijos vakarėliuose. O gal galima jau oficialiai teigti, kad dabartiniai kino kūrėjai (ypač debiutantai) nebeturi idėjų, tad belieka perdirbti šimtą kartų girdėtas istorijas. Taigi šįkart apie Europos kino akademijos atrinktus esą geriausius Europos debiutus.

Kas lankėsi „Scanoramoje“, turbūt matė Valdimaro Jóhannssono „Avelę“ („Dýrið“, Islandija, Švedija, Lenkija), mat filmas buvo reklamuojamas visais kanalais, ypač akcentuojamas ir pačių organizatorių, tad nepasižiūrėti jo būtų buvusi kuodidžiausia nuodėmė. Juo labiau kad titruose figūravo tokie vardai kaip Sjónas Sigurdssonas – von Triero „Šokėjos tamsoje“ scenarijaus bendraautoris; Béla Tarras, įrašytas tarp prodiuserių, ir švedų mergina su drakono tatuiruote Noomi Rapace. O kur dar Kanų šakelės logotipas ant plakato...

„Islandija gali geriau“ – tokia pirma mintis kilo žiūrint filmą. Taigi, istorija nukels į Islandijos šiaurę, mūsų kuklia nuomone, gražiausią šalies kraštą. Čia, kaip ir dauguma islandų, toli nuo civilizacijos gyvena Marija ir Ingvaras. Jie ramiai ir susikaupe atlieka kasdienius darbus: šeria gyvulius, aria laukus, gamina maistą. Visą ūkį supa ir tarytum stebi kalnai, kuriuos dažnai gaubia tirštas rūkas. Atrodo, kad taip buvo ir bus per amžius. Deja. Viena poros avių atsiveda neįprastą ėriuką, tad aišku (nors buvo aišku jau nuo pat pradžių), kad Ingvaro ir Marijos gyvenimas pasikeis visiems laikams...

Čia būtų galima ir baigti, bet kritiko darbas sunkus – reikia filmuose ieškoti prasmės, kurios gal ir nelabai yra, kapstyti giliau, nei matome ekrane. Taigi, tik pamačiusios filmo plakatą su pavadinimu, instinktyviai numanėme, kad filme bus apstu bibliinių motyvų. Taip ir buvo: pirmoji scena nukelia į Kalėdų išvakarės tvartę, per radiją skamba giesmės. Kiek vėliau įvyksta savotiškai islandiškas stebuklas – jau minėta avis atsiveda pusiau žmogų, pusiau avelę, o Ingvarui ir Marijai

tai prilygsta kone Jėzaus gimimui. Nors kine ieškantiems logikos gali kilti nemalonių įtarimų, kad kaltas Ingvaras. Na, bet ir biblinė Marija José Saramago romane „Evangelija pagal Jėzų Kristų“ paties Juozapo buvo įtariama sugulusi su valkata. Kas ten iš tikrųjų žino?..

Galima gražbyliauti, kad avinėlis – tarytum Dievo įsikišimas, poros sielvarto dėl prarasto vaiko išdava, kad tai drama apie bejėgišką, bet kartu desperatišką motinystę, gal net santykius su įvaikintais ar specialiųjų poreikių turinčiais vaikais; kad vaikas nebūtinai turi būti tėvų pratęsimas arba projektas, kad negalima kištis į gamtą. Tai ir filmas apie besąlygišką meilę, o tokios istorijos – visada populiarios ir „itin aktualios“. Bet, atsiprašome, geras filmas neapibrėžiamas vien tik gražiomis idėjomis ir gražiais vaizdais. Mūsų nuomone, paralelės jame per daug tiesmukos, dramaturgines duobes bandoma maskuoti įspūdingais gamtos vaizdais; jei filme veikia ne vien du pagrindiniai veikėjai, bet ir intraplaniai, jų dramaturgija irgi turi būti apgalvota: ar tai būtų žmogus, ar antgamtinė būtybė, ar ta pati gamta. Po filmo labiausiai gailėjome katino: jis turėjo daug potencialo, bet buvo paliktas ant ledo, kaip ir reiklesnis žiūrovas.

Dar vienas nominantas – taip pat „Scanoramoje“ rodytas filmas „Malonumas“ („Pleasure“, rež. Ninja Thyberg, Švedija, Nyderlandai, Prancūzija). Šį pirmą režisierės ilgametražį pavadintume bandymu debiutuoti feminizmo srityje. Ką tai reiškia? Tai, kad apie feminizmą ji yra skaičiusi tik kokioj brošiūroj arba žino tiek, kiek Švedijoje apie jį kalbama vidurinėje mokykloje, nors režisierėi jau 37-eri.

Pasakojama apie švedaitę Belą (Sofia Kappel), atvykusią į Los Andželą ir norinčią tapti pornografinių filmų žvaigžde. Tema įdomi, juo labiau kad dabar ypač populiarios studijos apie sekso darbuotojus, manome, parašyta ir ne viena knyga. Bet kad tai virstų stipriu filmu – reikia talentingos (-o) režisierės (-iaus). Thyberg tokia tikrai nėra, tad išėjo gana nuobodus ir lėkštas pasakojimas apie Belos nuotykius Los Andžele. Bela (o gal režisierė) labai mėgsta Kubricko „Lolitos“ akinius, tad dažnai būna su jais ir vilki marškinėlius „Girls Run Things“. Aišku, ji ir filmuojasi. Filmuojasi... filmuojasi, kol įvyksta lūžis: kartą ją nusamdo režisierius, per kurio filmavimus ji per daug išniekinama; Belos agentas vyras stoja į išnaudotojų pusę, mat mergina pati nusprendė teikti pirmenybę sadistiškesniems vaidmenims. Bela, aišku, pasiunčia savo agentą velniop, puola skambinti mamai, kurios patarimai skamba maždaug

taip: gyvenimas ne visada gražus, bet tu stipri ir susitvarkysi; ne su visais žmonėmis, kuriuos sutinki kelyje, pasiseka; niekada nereikia prarasti vilties, bet reikia siekti aukščiausio tikslo. Po pokalbio Bela parymo žvelgdama į vandenyną ir grįžta toliau bandyti užkariauti pornoindustrijos. Reikia pripažinti, kad banalus ne tik siužetas, dialogai ar monologai, bet tragiška ir vaidyba, kurią bandoma paslėpti po tona makiažo ir vaipymusi darant *selfius*. Naiviai vylėmės, kad režisierė kažką išspaus ir pornindustrijos vulgarumo, tačiau tai tik dar viena vienmatė istorija, o liūdniausia – baisiai neįkvepianti. Jei ir toliau bus kuriami tokie primitivūs filmai apie moterų išnaudojimą, infantiliai formuluojamą jų kerštą arba emancipaciją, dar ilgai iš mūsų žodynų nedings frazė „pati kalta“.

Tikriausiai Dea Kulumbegashvili „Pradžia“ („Dasatskisi“, Gruzija, Prancūzija) – iš tų filmų, kurie žiūrovą pastato į „arba arba“ situaciją. Štai režisierius Luca Guadagnino filmą vadina šedevru, o mums jis pasirodė baisiai susireikšminęs, galėjęs pasibaigti ties aštunta minute. Tokia arthauzinio kino klišių mišrainė, o gal tiesiog madų vaikymasis. Turime omenyje tiek privalomą išprievartavimo sceną, tiek ištęstą filmo ritmą su kankinamais ilgais kadrais, nepaaiškinamus filmo herojės Janos pasivaikščiojimus po mišką ir pogulius po medžiais. „Pradžioje“ sutelpa

„Pradžia“

Michaelis Haneke, Carlosas Regadasas ir Chantal Akerman, kurios filmą „Žana Dilman, Komercijos krantinė 23, 1080 Briuselis“ Kulumbegashvili cituoja labai jau atvirai. Nors reikia pripažinti, kad nerimo kupiną atmosferą režisierė kuria talentingai.

Filmo centre – Jana (Ia Sukh-tashvili), moteris, gyvenanti visiškai jai priešiška, itin patriarchaliniam pasaulyje. Dėl santuokos su Jehovos liudytojų vyresniuoju Davidu ji paaukojo aktorės karjerą, tapo religinga ir dabar ruošia

„Avelė“

bendruomenės vaikus, tarp jų ir savo sūnų, krikštui. Kol Jana išgyvena santuokos ir egzistencinę krizę dėl gaisro (mat filmo pradžioje buvo padegti maldos namai), į jos namus atvyksta policijos pareigūnas. Iš pradžių jis draugiškai paprašo atsiimti pranešimą apie padegimą (mat niekas nemėgsta jehovistų), o vėliau pradeda apklausa, kuri perauga į pažeminimą ir prievartą. Psichologinis siaubas virs fiziniu smurtu, o didėjanti moters paranoja nutrins ribą tarp realybės ir fantazijos.

Pati režisierė sakė, kad ją įkvėpė tikra istorija apie moterį, nužudžiusią savo vaiką. „Ši moteris man buvo siaubingai pažįstama, tarsi iš mano provincijos miestelio, kuriame užaugau. Ji priminė man moteris, kurias motinos ištekinos sulaukusias penkiolikos metų, iš kurių buvo atimtos svajonės ir ateitis, atimta teisė rinktis, klysti ir mokytis.

filmas pagal jos pačios parašytą scenarijų tęsia trilerių ir siaubo filmų, kuriuose moterys keršija už patirtą prievartą, tradiciją (pavyzdžiui, „Spjaunu ant tavo kapo“, „I Spit on Your Grave“, 1978). Tačiau čia žanro schema apverčiama ir visiškai pašalinamas eksploatacijos komponentas: nebus nuogų kūnų, kraujo srovių (vienoje scenoje jis ironiškai pakeičiamas kečupu) ir detalių smurto scenų. Juk iš pradžių Carey Mulligan vaidinama Kasandra užsiima tik „edukacija“. Galiausiai tai pasiglemžia visą jos gyvenimą. Fennell parodo, kad baisiausia smurto atveju ne fizinis suluošinimas, o asmenybės sunaikinimas.

Mūsų favoritas Filippo Jurjevo „Banginių skerdikas“ („Kitoboy“, Rusija, Lenkija, Belgija), lyginant su minėtais filmais, neturi didelių ambicijų. Tai kukli, Amerikos nepriklausomo kino stilistika papasakota istorija apie paauglį Liošką, gyvenantį Čiukotkoje, prie Beringo sąsiaurio. Lioškos (puikus neprofesionalus aktorius Vladimiras Onichovas) pasaulį aukštyn kojomis apvertė internetas. Kartą draugas parodė monitoriuje nuogas merginas, vieną iš jų Lioška įsimyli, net mokosi anglų galbos, kad galėtų su ja susikalbėti. Galiausiai nusprendžia plaukti pas ją į Detroitą, juk Amerika – ranka pasiekiamą. Kelionėje filmo herojus patiria metafizinę mirtį ir prisikėlimą, įsitikina paprasta tiesa, kad gera ten, kur mūsų nėra, tačiau namie geriausia. Juk kartais kažkas turi apie tai priminti... Režisieriui pavyko rasti pusiausvyrą tarp dokumentalumo ir fantasmagorijos. Išties gera kelionės pradžia.

P. S. Neaptarėme Lauros Wandel „Žaidimų aikštelės“ („Un monde“, Belgija). Nuoširdžiai – pavgome eikvoti laiką vidutiniškiems filmams, tačiau jei ši drama bus apdovanota, būsime priverstos ją pasižiūrėti.

SANTA LINGEVIČIUTĖ,
ILONA VITKAUSKAITĖ

Kuo sergate?

Krėsle prie televizoriaus

Jeanas-Pierre'as Bacri ir Agnès Jaoui susitiko 1986-aisiais. Iki pat Bacri mirties šios žiemos pradžioje jie buvo viena originaliausių prancūzų kūrėjų porų – dramaturgai, scenaristai, aktoriai, režisieriai. Prie populiarumo, žinoma, prisidėjo kartu su didžiuoju Naujosios bangos pradininku ir eksperimentuotoju Alainu Resnais kurti filmai. Bacri ir Jaoui ne tik rašė scenarijus, bet ir puikiai pritapo prie Resnais mėgstamų aktorių. Bacri ir Jaoui – įdėmūs Prancūzijos tikrovės ir jos permainų stebėtojai. Jie savaip pratęsė kito Naujosios bangos pradininko Érico Rohmero sukurtą moralinės pasakos žanrą. Bacri ir Jaoui filmuose dažniausiai daug personažų, jie mėgsta ginčytis ir apie politiką, ir apie ištikimybę, ir apie jaunystės (žinoma, maištingos) idealus, abejoja politkorektiškumu ir savaip vertina tarpusavio santykius. Tik Bacri ir Jaoui filmuose daugiau kartėlio, ypač vertinant tai, į ką Rohmeras buvo linkęs žiūrėti atlaidžiau. **„LRT Plius“ (16 d. 21.33)** parodys 2018 m. Jaoui režisuotą **„Viešą erdvę“**, kur susipina mėgstami abiejų motyvai.

...Televizijos prodiuserė Natali rengia įkurtuves prašmatniame name Paryžiaus priemiestyje. Į jas atvyks ir Kastro (Bacri) – kadaise jis buvo mažojo ekrano žvaigždė, bet dabar spindesys išblėsęs. Natali sesuo Elen (Jaoui) kadaise buvo Kastro žmona. Tada juos siejo bendri idealai. Elen liko jiems ištikima (ji desperatiškai bando pakviesti į savo laidą pabėgėlį iš Afganistano), bet

sėkmė pavertė Kastro ciniku. Jų dukტė Nina, pasitelkusi tėvų istoriją, parašė romaną. Bacri ir Jaoui nepraleis progos pakritikuoti šlovės troškimą, socialinius tinklus ir gana specifišką „paryžietišumą“. Vakarelyje bus ir daugiau personažų – pramogų verslo žmonių, kaimynų, giminių. Trumpai tariant, tai šventė, kokioje teko būti ne vienam, juolab kad pas mus, sprendžiant iš žiniasklaidos skelbiamų saldaus gyvenimo ataskaitų, žvaigždžių, regis, daugiau nei Prancūzijoje.

Thierry Klifa filme **„Viskas, kas mus skiria“ („LRT Plius“, šįvakar, 10 d. 21.30)** dviejų pasaulių – turtiniųjų ir miesto gatvių gyventojų – susidūrimas taps tragedijos priežastimi. Tai niūrus filmas, balansuojantis ties socialinės dramos ir trilerio riba. Catherine Deneuve suvaidinta Luiza priklauso buržuazijai. Ji tęsia mirusio vyro verslą ir rūpinasi neigalia dukterimi Julija (Diane Kruger). Luizos gyvenime viskas turi būti tvarkinga, nuspėjama. Taip bus iki tol, kol Julija pamils niekšą Rodolfą. Kai ji atsitiktinai nužudys Rodolfą, šio draugas pradės šantažuoti šeimą.

Ligos, neįgalumo tema kine pastaraisiais metais kine ypač išpopuliarėjo. Kad tuo įsitikintum, užtenka pamatyti Andriaus Blaževičiaus „Bėgikę“, kurios herojė visą filmą bėga iš vienos gydymo įstaigos į kitą, iš ligoninės į namus, kur slaugomas nepagydomas ligo-nis, su visais kalbasi apie mylimojo ligą ir filmui įpusėjus pradeda atrodyti, kad lietuviai – sunkiai serganti

tauta. Kita vertus, aš tai žinojau ir anksčiau. Bet apie ligas mėgsta kalbėti visi, tad pristigus temų siūlau aptarti filmą **„Noras gyventi“ (LRT, 12 d. 23.10)**. Tai režisūrinis aktoriaus Andy Serkiso debiutas. Šį aktorių matė visi, bet vargu ar kas prisimins veidą, mat Serkis – garsiausias *motion capture* aktorius. Jis vaidino Golumą „Žiedų valdovė“, Cezarį „Beždžionių planetos“ trilogijoje, Snouką „Žvaigždžių karuose“. Galiu suprasti, kad jis pasiilgo paprastų žmogiškų jausmų. Bet tikra Robino Cavendisho gyvenimo istorija paremtas „Noras gyventi“ toks taisyklingas ir sentimentalus, kad net skauda. Serkis kruopščiai pasakoja apie energingą, judėjimą ir nuotykius mėgstantį, ką tik mylimąją Dianą vedusį ir į povestuvinę kelionę išsirengusį jauną vyrą, kuris suserga poliomielitu ir lieka paralyžuotas. Kartu su aktoriais Andrew Garfieldu ir Claire Foy režisierius rodo svarbiausius personažo gyvenimo posūkius. Tai savaip gražus filmas apie geležinę valią gyventi, ištikimą meilę ir atsakomybę, bet jo „pozityvumas“ užgožia žmogaus prigimties problemas, su kuriomis susiduria ne tik mirtini ligoniai. Juk egzistuoja ir iracionalus mirties troškimas, ir daug kitų klausimų, kuriuos sau užduoda ir sergantis žmogus.

Todėl nepraleisiu progos prisiminti Pedro Almodóvaro filmo **„Skausmas ir šlovė“**, kurį LNK rodys gilią naktį (**11 d. 02.10**). Filmo herojus – kadaise garsus režisierius Salvadoras, kurį vaidina Antonio

„Vieša erdvė“

Banderasas. Salvadorą kankina depresija, vienatvė, nugaros skausmai ir dar dešimt įvairiausių ligų, kurias pamatome lyg mokslo populiarinimo filme animuotuose kadruose. Taip su šypsena Almodóvaras išvardija tipiškus pagyvenusio žmogaus negalavimus. Spalvingame bute Madride Salvadoras tiesiog vysta. Jo diena susideda ir apsilankymų pas gydytojus ir skausmingų prisiminimų. Jo pusryčiai – jogurtas su daugybe tablečių. Salvadoras tik egzistuoja. Sarkastiškasis Philipas Rothas tokius vyrus vadino mirštančiais gyvūnais, bet Almodóvaras – ne Niujorko intelektualas. Salvadoras negali gyventi, nekurdamas kino, kuris veikia stipriau už narkotikus. Kūryba sulydo prisiminimus ir dabartį. Kinas pratęsia ir išsaugo gyvenimą kitoje erdvėje, atsi-randančioje, kai įsijungia kino kamera.

Kai dienos trumpos ir tamsios, Almodóvaro spalvos, asociacijų, ryškių spalvų ir garsų žaismas – ypatingas malonumas. Kitas toks malonumas – seni filmai. Šeštadienio naktį (**„LRT Plius“, 12 d. 01.00**) po Europos kino apdovanojimų (jų transliacija per „LRT Plius“ prasidės 20 valandą) bus proga pamatyti

debiutinį Steveno Spielbergo filmą **„Dvikovą“**, kurį jis sukūrė 1971-aisiais, kai dar planavo įdiegti amerikiečių kine geriausias Europos kino tradicijas. Filmo herojus Deividas Manas (Dennis Weaver) automobiliu vyksta į svarbų susitikimą. Tuščiame kelyje jis aplenkia seną benzinvėžį. Tačiau šio varuotojas nežada Manui atleisti tokio jūžulumo. Prasideda katės ir pelės žaidimas, gal net pareikalausiantis Mano gyvybės. Filme nedaug dialogų, vyrauja vaizdai. Režisierius įrodo, kad be sprogimų, tada dar neegzistavusių kompiuterinių specialiųjų efektų ar litrų dirbtinio kraujo dinamišku montazu ir tiksliai nufilmuotais kadrais galima sukurti įtampos kupiną reginį.

„Dvikovą“ Spielbergas sukūrė ABC televizijai. Filmavimas truko dvylika dienų. Televizija „Dvikovą“ parodė šeštadienio vakarą su rubrika „Savaitės filmas“. Pasisekimas buvo toks didelis, kad studija „Universal“ nusprendė rodyti filmą kino teatruose. Taip prasidėjo didžioji Spielbergo karjera.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kino naujienos trumpai
Geriausi metų filmai
Įvairūs leidiniai kasmet renka geriausius metų filmus. Pateikiame kelis tradicinius sąrašus, kuriuos sudarė užsienio kino žurnalų redakcijos ir nuolat apie kiną rašantys kritikai. Atkreipiame dėmesį, kad leidiniai dažniausiai renkasi iš tų filmų, kurie buvo rodomi šalies kino teatrų repertuare, todėl filmų išleidimo į ekranus metai nesutampa.
„Cahiers du cinéma“
 1. „Pirmoji karvė“ („First Cow“), Kelly Reichardt 2. „Anetė“ („Annette“), Leos Carax 3. „Atmintis“ („Memoria“), Api-chatpong Weerasethakul 4. „Drive My Car“ („Doraibu mai kà“), Ryūsuke Hamaguchi 5. „Prancūzija“ („France“), Bruno Dumont 6. „Prancūzijos kronikos iš Liberčio, Kanzaso vakaro saulės“ („The French Dispatch“), Wes Anderson 7. „Visi ant denio“ („À l’abordage“), Guillaume Brac

 8. „Mergina ir voras“ („Das Mädchen und die Spinne“), Ramon Zürcher, Silvan Zürcher 9. „Kortų skaičiuotojas“ („Card Counter“), Paul Schrader 10. „Benedeta“ („Benedetta“), Paul Verhoeven
„Sight & Sound“
 1. „Suvenyras. II dalis“ („The Souvenir Part II“), Joanna Hogg 2. „Mažoji mamytė“ („Petite maman“), Céline Sciamma 3. „Drive My Car“ („Doraibu mai kà“), Ryūsuke Hamaguchi 4. „Atmintis“ („Memoria“), Api-chatpong Weerasethakul 5. „Titanė“ („Titane“), Julia Ducournau 6. „Šuns galia“ („The Power of the Dog“), Jane Campion 7. „Ką matome žiūrėdami į dangų?“ („Ras Vkhedavt, Rode-sac Cas Vukurebt?“), Alexandre Koberidze 8. „Soulo vasara“ („Summer of Soul“), Ahmir Khalib Thompson 9. „Anetė“ („Annette“), Leos Carax 10. „Fortūnos ir fantazijos ratas“ („Gūzen to sôzô“), Ryūsuke Hamaguchi

„The New Yorker“, Richard Brody
 1. „Prancūzijos kronikos iš Liberčio, Kanzaso vakaro saulės“ („The French Dispatch“), Wes Anderson 2. „Saldymedžio pica“ („Licorice Pizza“), Paul Thomas Anderson 3. „Zola“, Janicza Bravo 4. „Aš buvau paprastas žmogus“ („I Was a Simple Man“), Christopher Makoto Yogi 5. „Kvėpuojame tuo pačiu oru“ („In the Same Breath“), Nanfu Wang 6. „C’mon C’mon“, Mike Mills 7. „Passing“, Rebecca Hall 8. „Akmenukai“ („Koozhangal“), P.S. Vinothraj 9. „Mažoji mamytė“ („Petite maman“), Céline Sciamma 10. „Procesija“ („Procession“), Robert Greene
JAV kino kritikų prizai
Geriausiu 2021 m. filmu Nacionalinė JAV kino kritikų taryba išrinko Paulo Thomo Andersono brendimo komediją „Saldymedžio pica“ („Licorice Pizza“). Andersonas taip pat pelnė apdovanojimą už geriausią režisūrą. Filmo aktoriai Alana Haim ir Cooperis Hoffmanas – už debiutą.

 „Šiuo pereinamuoju netikrumo laikotarpiu niekas taip neprimena apie džiaugsmą ir viltį, kurią gali įkvėpti kinas, kaip šis filmas“, – sakė Kino kritikų tarybos prezidentė Annie Schulhof. Reinaldo Marcuso Greeno „Kralius Ričardas“ („King Richard“) pelnė apdovanojimus už aktorių Willo Smitho ir Aunjanue Ellis darbus. Joelio Coeno „Makbeto tragedija“ („The Tragedy of Macbeth“) apdovanota už geriausią adaptuotą scenarijų ir operatoriaus darbą (Bruno Delbonnel). Asgharo Farhadi „Didvyris“ („Ghareman“) tapo geriausiu filmu užsienio kalba, taip pat pelnė geriausio originalaus scenarijaus apdovanojimą. Geriausia pagrindine aktore pripažinta Rachel Zegler („Vestsaido istorija“), o geriausiu antrojo plano aktoriumi – Ciaránas Hindsas („Belfastas“). Geriausiu režisūrinio debiutu pripažintas Michaelo Sarnoski („Kiaulė“), geriausiu animaciniu filmu – „Enkanto“, geriausiu dokumentiniu filmu – „Soulo vasara“. Niujorko kino kritikų susivienijimas „New York Film Critics Circle“ taip pat paskyrė savo
apdovanojimus geriausiems 2021 m. filmams ir jų kūrėjams. Geriausiu šių metų filmu išrinktas Ryūsuke Hamaguchi „Drive My Car“. Jane Campion filmas „Šuns galia“ pelnė tris apdovanojimus: geriausio režisieriaus, geriausio aktoriaus (Benedict Cumberbatch) ir geriausio antrojo plano aktoriaus (Kodi Smit-McPhee). Lady Gaga pelnė geriausios aktorės titulą už darbą filme „Gucci mados namai“, o Kathryn Hunter („Makbeto tragedija“) tapo geriausia antrojo plano aktore.

„Saldymedžio pica“ apdovanota už geriausią scenarijų, o „Vestsaido istorija“ – už operatoriaus darbą (Janusz Kaminski). Maggie Gyllenhaal filmas „Dingusi dukra“ („The Lost Daughter“) – už režisūrinį debiutą. Joachimo Triero „Blogiausias žmogus pasaulyje“ („Verdens verste menneske“) tapo geriausiu filmu užsienio kalba, o Jono Poherio Rasmusseno „Pabėgimas“ („Flugt“) – geriausiu dokumentiniu filmu.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Naujas žvilgsnis į XX a. II pusės – XXI a.

Lietuvos dailę

Tarptautinė paroda „Jonas Mekas ir Niu-jorko avangardas“

Projekto „Kažkoks keistas menas“ dalyvių paroda „O kur žmonės?“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Aldo Giannotti paroda „Muziejus performanse“

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji“ (Vladimiro Tarasovo Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanota kolekcija)

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „*Hommage* donatoriams. Vilniaus paveikslų galerijos pradžia“

Paroda „Pranciškus Smuglevičius. Nuo antikinės Romos iki Vilniaus universiteto“ iki 15 d. – Stanislovo Bohušo-Sestšencevičiaus kūrybos paroda

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalą g. 3A

Paroda „Kasdienybės architektės. Gyvenamųjų interjerų baldų dizainas. 1959–1984“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Veidai ir dvasios“, skirta Antano Mončio 100-osioms gimimo metinėms

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalą g. 1

XI Baltijos medalių trienalė

Masinių trėmimų pradžios 80-osioms metinėms skirta paroda „Negalėjau neparasyti“: pasakojimas apie tremtį“

Senasis arsenalas

Arsenalą g. 3

Paroda „Ar galima šnekėtis man su jais?“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Lietuvos totorių religinių knygų paroda

„Maldos, burtai ir šafranas“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Paroda „Nuo titnago iki parako: ginklai amžiams bėgant“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Rimanto Dichavičiaus fotografijų paroda

„Vardai, tapę mūsų laiko ženklais“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Dr. Prano Kiznio paveikslų galerija

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Šlovin-gas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m.

Maskvos caro priesaika“

Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kuni-gaikščio Boguslavo Radvilos portretas“ Tarptautinė paroda „Kad tėvynė gyvuotų. Lietuva ir Lenkija 1791 m. konstitucijos epochoje“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje: aštuoni atminties šimtmečiai“

Paroda „Štai žvaigždė! Gimimo scena: nuo Alpių kalnų iki Baltijos jūros“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Fotografijos paroda „Permainų šventė“

„Jaunojo tapytojo prizo“ konkurso dalyvių paroda

Lietuvos meno pažinimo centras

„Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Laisvėje ir nelaisvėje. Lietuvos dailė 1945–1990“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Neįgyvendinti XX amžiaus Vilniaus projektai“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Aušros Vaitkūnienės darbų paroda „Pripučiamas meno muziejus“

iki 11 d. – paroda „Vladislovas Daujotas (1921–2009): tekstilininko dosjė“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“

Maironio g. 6

nuo 10 d. – Šarūno Baltrukonio ir Manto Valentukonio paroda „Texture Pack“

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20–1

Paroda „Žvelgiu į peizažą…“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

iki 18 d. – Kunigundos Dineikaitės darbų paroda „Peizažo metamorfozės“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

iki 11 d. – Justynos Gorniak paroda „Dvi nebaigtos istorijos apie viltį ir tikėjimą“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

Mildos Kiaušaitės (fotografijos) ir Dovilės Zelčiūtės (tekstas) paroda „Palengva (ati)tirpsta“

Galerija „Vartai“

Vilniaus g. 39

Grupinė paroda „Odd Attractor“ (Viltės Bražiūnaitės, Tomo Sinkevičiaus, Vikos Prokopavičiūtės kūriniai)

Šv. Jono gatvės galerija

Šv. Jono g. 11

Edmundo Frėjaus (1949–2009) atminimui skirta paroda „Istorijos sugrįžimas“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

Paroda „Vladislovas Starevičius – animacijos pasaulio pionierius“ (Torūnės šiuolaikinio meno centras)

Vaivos Kovieraitės-Trumpės eksperimentinės grafikos paroda „Kitos vietos / The Other Places“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1 / 13

Lino Blažiūno darbų paroda „Šviesupė“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

Paroda „Puškinai svečiuose pas Šlapelius“ *Muziejaus rūsio galerijoje* – paroda „Šv. Varvaros (Barboros) koplyčios fasado ikonos bei interjero vitražas“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Krzysztofo Franaszeko paroda „Pagautieji paviršiai“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Ivos Mrázkovos paroda „Erdvės poezija“

Aistės Kisarauskaitės paroda „Tobula vieta gyventi“

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Malūnų g. 8

Paroda „Jurgis Mačiūnas. *Fluxus* biografika“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Ekspozicija „Laisvas kinas. 1990–2020“

Paroda „Gražina ir drakonas“

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Angelikos Sher (Izraelis) darbų paroda

„Eglė žalčių karalienė“

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

Fotografijų paroda „Uždaros teritorijos: tėkmėje“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Marijos Marcelionytės-Paliukės darbų

paroda „Išrašas: auga menininkų šeimoje“

Užupio meno inkubatoriaus galerija

„Galera“

Užupio g. 2 A

Scenografės Marijos Rubavičiūtės ir juvelyro Tomo Rimeikos paroda-instaliacija „Sienų dienoraščiai“

Rašytojų klubas

Sirvydo g. 6

iki 17 d. – Taidos Balčiūnaitės poezijos knygų iliustracijų paroda „Stalčiaus lyrika“

Čiurlionio namai

Savičiaus g. 11

Audronės Zupkienės paroda „Siuvinėtas Čiurlionis“

S. Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

Aloyzo Stasiulevičiaus paroda „Harmonija“

Lietuvos nacionalinė Martyno

Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Ievos Naginskaitės (1921–2012) kūrybos retrospektyva „Ką padarė žirklys“

Paroda „Theatrum libri“

iki 15 d. – fotografijų paroda „Religijos ir įsitikinimų laisvė Lietuvoje“

Kultūros kompleksas „Sodas 2123“

Vitebsko g. 21

Paroda „Lavkė. Lėta smėlėta ekspedicija“

Galerija „Atletika“

Vitebsko g. 21

Andrėjaus Šaltytės darbų paroda „Kijevo liežuvis“

Galerija „Tsek“

Vytenio g. 6

Evgenijaus Mermano (Izraelis) darbų paroda

„The Rooster Gallery“

Šv. Brunono Bonifaco g. 12

iki 12 d. – Alinos Melikovos paroda

GODŌ galerija

Malūnų g. 6A–12

iki 12 d. – Lenos Chvičijos ir Jurgos Augustaitytės tapybos paroda „Ką matai?“

Galerija „apiece“

M.K. Čiurlionio g.

Vytauto Gečo vieno kūrinio paroda „romance & junction“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

Paroda „3 x 9 = XXVII: Knygos mėgėjų draugijai – 90“

Paroda „Lietuviški naujametiniai ir kalėdiniai atvirukai, leisti sovietiniu laikotarpiu“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Bendruomenių platformos „Mažosios istorijos“ paroda „Banga“: žmonių balsų kanalas“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

Evaldo Pauzos darbų paroda „Pienių vynas, arba Žmuidzinavičius ir kiti kareivėliai“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

Rymanto Penkausko ir Antano Andziulio darbų paroda „Atminties ženklai“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

iki 12 d. – Virginijos Babušytės-Venckūnienės personalinė paroda „Užrašai“

Dominyko Sidorovo personalinė paroda „Pabaisa“

Chelsea Coon personalinė paroda

„star-spangled“

Parko galerija

M. Valančiaus g. 6

Paroda „Piešinys. Pastelė. Akvarelė“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

Portretų paroda „Arnold Newman: Masterclass“

Nacionalinis Kauno dramos teatras

Laisvės al. 71

Paroda „Jonas Jurašas. Būties kaina“

J. Zikaro namai

J. Zikaro g. 3

Atnaujinta J. Zikaro darbų ekspozicija

Lietuvos švietimo istorijos muziejus

Vytauto pr. 52

Marco Chagallo darbų paroda „Anticipation of miracle“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano

Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Japonijos fondo paroda „Neprilygstamas japonų meistriškumas“

KKKK parodų rūmai

Didžioji Vandens g. 2

iki 12 d. – Arturo Valiaugos ir Lino Liandzbergio darbų paroda „Viešų vaizdų privatūs gyvenimai“

Klaipėdos fotografijos rezidencijos kūrėjų paroda „Zefyras“

Juozapo Kalniaus fotografijų paroda

„Tirpstanti Klaipėda“

Ukrainos menininkės AntiGonna paroda „Velniai“

Tomo Tereko fotografijų paroda „ISOLIacija“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

nuo 10 d. – Rūtos Eidukaitytės, Aušros Jasiukevičiūtės ir Dairvos Kairevičiūtės jungtinė tapybos, grafikos ir skulptūrinės formos paroda „3“

Laikrodžių muziejus

Liepų g. 12

Ekspozicija „Laikrodžių konstrukcijų istorija nuo seniausių laikų iki mūsų dienų ir laikrodžių formų raida nuo renesanso iki modernio“ Paroda „Laikrodžiai – karališkieji dailės simboliai“

Galerija „Si:said“

Daržų g. 18

Grupinė paroda „Ultramarinas“ (Raimondas Dauška, Juozapas Kalnius, Rolandas Marčius, Gintautas Trimakas)

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

Raimondo Navakausko tapyba

Paroda „Jau atvažiuoja Šv. Kalėda“

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

iki 18 d. – paroda „Rūšių atsiradimas. 90-ųjų DNR“

Fotografijos muziejus

Vilniaus g. 140

iki 12 d. – Aleksandro Ostašenkovo darbų paroda „Kelias į atmintį“ ir „Kitas krantas“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

iki 18 d. *Keramikos pavidlione* – paroda „9 dešimt keramikai“

Egidijaus Radvensko darbų paroda „Art(e) faktai. Retrospektyva“

16 d. 18.30 – N. Erdmano „SAVIŽUDIS“. Insc. aut. T. Stirna, rež. G. Tuminaitė
17 d. 18.30 – M. Gorkio „MOTINA (VASA ŽELEZNOVA)“. Rež. K. Glušajėvas
18 d. 19 val. – I. Bergmano „DVASINIAI REI-KALAI“. Rež. K. Glušajėvas
19 d. 14 val. – „DOSTOJEVSKIS VAIKAMS“ (F. Dostojevskio romanų bei dienoraščio motyvais). Rež. P. Ignatavičius

Oskaro Koršunovo teatras
10 d. 19 val. *Valstybiniame jaunimo teatre* – W. Shakespeare'o „OTELAS“. Rež. O. Koršunovas
13 d. 19 val. *OKT studijoje* – PREMJERA! B. Kapustinskaitės „DETOKSIKACIJA“. Rež. D. Gumauskas, scenogr. S. Davlidovi-čiūtė, kost. dail. D. Gudačiauskaitė, komp. A. Matulevičiūtė, šviesų dail. J. Kuršis. Vaidina A. Bialobžeskis, A. Ravdo, J. Nemanytė
15, 16 d. 19 val. *OKT studijoje* – PREMJERA! M. Bellemare'o „LAISVĖ“. Rež. D. Gavenonis, scenogr. D. Liškevičius, kost. dail. G. Navickaitė, komp. D. Digimas. Vaidina R. Samuolytė, L. Jurgelis, D. Gavenonis, A. Kazanavičius, Ž.E. Jakštaitė, G. Petrovskytė, V. Vilius, N. Milerius
17 d. 19 val. *OKT Studijoje* – „MONGOLIJA“. Rež. D. Gumauskas

Lietuvos rusų dramos teatras
10 d. 18.30 – A. Jankevičiaus „LEDAS“ (pagal V. Sorokino romaną). Rež. A. Jankevičius
12 d. 13 val. – Vaikų knygų klubas Lietuvos rusų dramos teatre (*Mažoji salė*)
12, 14 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „RUSIŠ-KAS ROMANAS“. Rež. O. Koršunovas
17–19 d. 18.30 – PREMJERA! E. De Filippo „FILOMENA MORTURANO“. Rež. A. Latėnas, scenogr. R. Skrebūnaitė, komp. L. Rimša, videoprojekcijų dail. Dž. Katinas. Vaidina A. Bizunovič, A. Agarkovas, V. Kirejevas, V. Serovas, I. Maškarina, J. Gusakova, V. Aliukonė-Mirošnikova ir kt.
18, 19 d. 10, 12 val. – kalėdinis teatralizuo-tas koncertas-žaidimas visai šeimai „Kai užaugsiu, būsiu...“

Vilniaus teatras „Lėlė“
Mažoji salė
12 d. 14 val. – „KIŠKIŲ SUKILIMAS“ (pagal K. Binkio poemą). Scenarijaus aut., rež. ir dail. R. Driežis
18, 19 d. 12 val. – N. Indriūnaitės „BALTOS PASAKOS“. Rež. N. Indriūnaitė
18 d. 14 val. – Just. Marcinkevičiaus „VORO VESTUVĖS“. Rež. A. Mikutis

19 d. 14 val. – „KAIME NĖRA WI-FI“ (pagal D. Kandrotienės knygą). Rež. Š. Datenis

„Menų spaustuvė“
10 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – A. McDowallo „BRILIJANT ADVENČERS“. Rež. G. Rimeika
10 d. 19 val. – PREMJERA! D. Katiliūtės „BŪTI“. Rež. L. Krivickaitė („Taško“ teatras)
11 d. 11 val. *Kišeninėje salėje* – „PIEVELĖ“. Choreogr. B. Banevičiūtė, šokėja G. Subotinaitė
11 d. 19 val. – PREMJERA! K. Steiblytės „KILL, BABY, KILL“. Choreogr. I. Kuznecova kartu su šokėjais, komp. A. Stakelė, sceno-grafė, kost. dizainerė G. Brazytė. Šokėjai D. Binkauskaitė, N. Claes, O. Griaznova, M. Černeckas, V. Zobielaitė, G.M. Ščavins-kaitė (teatro meno vad. A. Šeiko)
12 d. 15 val. *Kišeninėje salėje* – „SIBIRO HAIKU“ (pagal J. Vilės knygą). Kūrybinė grupė S. Degutytė, B. Ivanauskas, R. Valčik, M.L. Pranulis (Stalo teatras)
14 d. 19 val. – I. Vyrypajėvo „IRANO KON-FERENCIJA“. Rež. A. Špilevojus (J. Miltinio dramos teatras)
15 d. 18.30 *Kišeninėje salėje* – „TIK SUAU-GUSIEMS“. Idėjos aut. ir rež. J. Tertelis (teatras „Atviras ratas“)
16 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – koncertas „Contrabasse“. Atlikėjas F. Ginot (kontrabo-sas, Prancūzija). Programoje R. Vitkauskai-tės, R. Motiekaičio, A. Šiurio ir R. Mažulio kūriniai
16 d. 19 val. – M. von Mayenburgo „ŠUO, NAK-TIS IR PEILIS“. Rež. ir komp. P. Ignatavičius
17, 18 d. 19 val., 18 d. 20.30 – PREMJERA! „SPONSORED“. Bendrakūrėjos, atlikėjos V. Bobinaitė, J. Vassos, A. Zabotkaitė, komp. M. Sokaitė
17, 19 d. 19 val., 18 d. 20.30 – PREMJERA! „SKAMBUTIS TĖVUI“ (monospektaklis pa-gal F. Kafkos „Laišką tėvui“). Rež. G. Aleksa, komp. J. Tulaba, dail. M. Arlauskas. Vaidina A. Ašmonas
19 d. 19 val. – „EMIGRANTAI“. Rež. D. Gumauskas

KAUNAS
Nacionalinis Kauno dramos teatras
11, 12 d., 16 d. 12 val. *Mažajoje scenoje* – PREMJERA! „PAŠTININKAS IR SERBENTAI“ (pagal D. Zavedskaitės knygą). Rež. E. Kižaitė
11 d. 18 val., 12 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – „AŠ – MOLJERAS“. Rež., dramaturgė ir ak-torė I. Paliulytė

14–16 d. 18 val. *Rūtos salėje* – M. Myllyaho „PANIKA“. Rež. K. Gudmonaitė
15 d. 14 val. *Didžiojoje scenoje* – „MANO FĖJŲ HERBARIUMAS“ (pagal B. Lacombe ir S. Perez knygą). Rež. P. Makauskas
17 d. 12 val. *Didžiojoje scenoje* – M. Maeterlincko „ŽYDROJI PAUKŠTĖ“. Rež. V. Martinaitis
18, 19 d. 12 val. *Ilgojoje salėje* – PREMJERA! „EMILIŲ EMILIS“. Rež. A. Gornatkevičius. Atlikėjai G. Šepliakovaitė, M.K. Gotbergas, P. Jatkevičius, D. Pabarčius, A. Alešiūnas
18 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Camus „KALIGULA“. Rež. A. Jankevičius

Kauno valstybinis muzikinis teatras
10, 11 d. 18 val. – „ADAMSŲ ŠEIMYNĖLĖ“. Pastatymo meno vad. K.S. Jakštas, muzikinis vad. J. Geniušas, rež. V. Streiča, dir. R. Šumila
12 d. 12 val. – „SNIEGO KARALIENĖ“. Dir. J. Janulevičius
12 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice'o „AIDA“. Dir. J. Janulevičius
13 d. 18 val. – P. Beets ir Kauno bigbendas
15 d. 18 val. – P. Abrahamo „BALIUS SAVO-JOJE“. Dir. J. Janulevičius
16 d. 18 val. – I. Kálmáno „MISTERIS X“. Rež. V. Streiča, dir. J. Janulevičius
17, 18 d. 18 val. – G. Verdi „MAKBETAS“. Muzikinis vad. J. Janulevičius, rež. G. Žel-vys, dir. J. Geniušas
19 d. 12 val. – Z. Bružaitės „GULIVERIO KELIONĖS“ (pagal J. Swifto romaną, libreto aut. D. Čepauskaitė). Muzikinis vad. ir dir. V. Visockis

Kauno kamerinis teatras
12 d. 17 val. *Laipiojimo centre „Boulder House“* – „SUPERGALIOS“. Rež. K. Žernytė
15 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠ-E-NĖSE“. Rež. G. Padegimas

Kauno lėlių teatras
11 d. 12, 14, 16 val., 12 d. 12, 16 val., 19 d. 10 val. – „PRINCESĖS GIMTADIENIS“. Rež. A. Stankevičius
11, 18, 19 d. 11, 13 val., 12 d. 13 val. – „KALĖDOS PASAKŲ NAMUOSE“. Rež. R. Bartninkaitė

KLAIPĖDA
Klaipėdos valstybinis dramos teatras
10 d. 18.30 *Kamerinėje salėje* – „GYVENI-MAS JUODOJE“. Idėjos aut. A. Burkauskaitė, režisierė, choreogr. L. Geraščenko
11 d. 18.30, 12 d. 17 val. *Didžiojoje salėje* – PREMJERA! „VAROVAI“ (pagal D. Farr pjesę „Medžioklė“). Režisierius E. Sepkovas, scenogr. R. Suhanovas, komp. E. Māken-sas. Vaidina D. Meškauskas, J. Viršilas,

E. Barauskaitė, G. Savickas, V. Jočys, L. Vyš-niauskas ir kt.
12 d. 11 val. *Kamerinėje salėje* – „DEBESŲ ŽAIDYNĖS“. Choreogr. ir rež. L. Geraščenko
14 d. 18.30 *Mažajoje salėje* – J. Anouilho „ANTIGONĖ“. Rež. M. Ķimele
15, 16 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – „TARP LE-NOS KOJŲ, ARBA ŠVENČIAUSIOSIOS MER-GELĖS MARIJOS MIRTIS PAGAL M. KARAVADŽĄ“. Pjesės aut., rež., scenogr., kostiumų dail. A. Duda-Gracz
18, 19 d. 12 val. *Kamerinėje salėje* – „KALĖDŲ GIESMĖ“ (pagal Ch. Dickensą). Rež. K. Kondrotaitė

Klaipėdos muzikinis teatras
16 d. 19 val. *Vilniuje, „Avia Solutions Group“ arenoje* – P. Čaikovskio „SPRAGTUKAS“. Choreogr. K. Simonovas. Muzikos vad ir dir. T. Ambrozaitis

ŠIAULIAI
Šiaulių dramos teatras
10 d. 18.30– N. Gogolio „REVIZORIUS“. Rež. A. Giniotis
11, 12 d. 18 val. – R. Kmitos „REMYGA“. Rež. O. Koršunovas
18 d. 18 val. – Y. Rezos „SKERDYNIŲ DIE-VAS“. Rež. A. Lebeliūnas
19 d. 18 val. – „KAFKA INSOMNIA“. Rež. Ž. Vingelis (vizualinių eksperimentų teatras „Kosmos Theatre“)

PANEVĖŽYS
Juozo Miltinio dramos teatras
11 d. 18 val. – I. Vyrypajėvo „IRANO KON-FERENCIJA“. Rež. A. Špilevojus (Miltinio laboratorija)
12 d. 10 val. – „LOPŠINĖ ŽEMEI“. Rež. I. Jackevičiūtė
12 d. 18 val. – PREMJERA! R. Schimmelpfen-nigo „IDOMENĖJAS“. Rež. A. Jankevičius
18 d. 18 val. – „VOLPONĖ“ (pagal B. Jonson pjesę). Rež A. Giniotis
19 d. 12 val. – „TIKROS PASAKOS“ (pagal E. Favilli ir F. Cavallo knygą „Vakaro istori-jos mergaitėms maištininkėms“). Rež. Ž. Mičiulytė
19 d. 18 val. – PREMJERA! N. Gogolio „APSIAUSTAS“. Rež. K. Siaurusaitytė, sce-nogr., kost. dail. A. Gudas, komp. V. Kisevi-čius, šviesų dail. P. Jakubėnas, videomeni-ninkai P. Jakubėnas ir A. Gudas. Vaidina I. Brikė, A. Povilauskas, J. Čepulis, G. Žio-gas, L. Martinonytė, R. Teresas (Miltinio laboratorija)

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
10 d. 18 val. *Varėnos kultūros centro salėje* – V. Striaupaitės-Beinarienės miuziklas vai-kams „Sidabrinis Ežerinis“ (eiliuoto teksto autorė A. Karosaitė). Kamerinės muzikos ansamblis „Musica humana“ (meno vad. R. Beinaris), Vilniaus B. Dvariono dešim-tmetės muzikos mokyklos choras „Viva voce“ (vad. R. Katinas, V. Katinienė), se-nosios muzikos ir šokio ansamblis „Festa cortese“. Solistai D. Kazonaitė (sopranas), V. Bartušas (kontratenoras), A. Stančikaitė (sopranas) ir kt. Dir. R. Beinaris. Rež. ir idė-jos aut. K. Kavaliauskas
11 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Nuo Chopino iki Pendereckio“. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistė E. Rodrigues (fortepijonas; Brazilija, Belgija). Dir. M. Dworzyńskis (Lenkija). Programoje K. Pendereckio, F. Chopino, G. Bacewicz, W. Kilaro kūriniai
12 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – „Žvaigždžių karų suita“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Dir. K. Variakojis. Programoje J. Williamso „Žvaigždžių karų suita“
12 d. 15 val. *Trakų pilies Didžiojoje menėje* – baroko muzikos koncertas „Netobulas per-las“. A. Stančikaitė (sopranas), V. Blažienė (klavesinas, fortepijonas), A. Varanavičienė (gitarą, barokinė gitara). Programoje A. Vi-valdi, G.F. Händelio kūriniai
12 d. 16 val. *Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje* – trio „Fortvio“: I. Baikštytė (for-tepijonas), I. Rupaitė (smuikas), P. Jacuns-kas (violončelė). Programoje V. Bartulio, F. Say, A. Dvořáko kūriniai
16 d. 18.30 *Klaipėdos koncertų salėje*, – or-kestro muzikos koncertas „LNSO ir „Si-gnum“ Ástoro Piazzollos 100-mečiui“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Saksofonų kvartetas „Signum“ (Vokietija). Dir. M. Barkauskas. Programoje M. de Fal-los, Á. Piazzollos, A. Ginasteros kūriniai

Vakarai

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

14 d. 18 val. – J. Liškevičienės paskaita

„Dvasinės kelionės XVII amžiuje: didiko Mikalojaus Kristupo Chaleckio embleminių meditacijų knygos“

Virtuozo viražai

VII Vilniaus fortepijono muzikos festivalyje – Pietro de Maria rečitalis

ALDONA ELEONORA RADVILAITĖ

Lapkričio 30 d. Nacionalinėje fil-harmonijoje savitą rečitalį surengė svečias iš Italijos Pietro De Ma-ria, paskambinęs Muzio Clementi, Ludwigo van Beethoveno ir Fryde-ryko Chopino kūrinių. Jau subran-dinęs savo atlikimo stilių, patyręs atlikėjas, keleto svarbių tarptautinių konkursų (P. Čaikovskio Maskvoje, D. Ciani Milane, G. Andos Ciuri-che ir kt.) laureatas ir diplomantas, Šv. Cecelijos akademijos Romoje ir Zalcburgo Mozarteumo peda-gogas, P. De Maria surengė nema-žai rečitalių ir pasirodymų su or-kestrais, kuriems dirigavo žymūs batutos meistrai. Kaip rašoma

išsamiai parengtame buklete, pia-nisto įrašų išleido garsi kompanija „Decca“, kurioje jis įgrojo visus Chopino kūrinius, klavesinu įrašė Johanno Sebastiano Bacho „Gerai temperuotą klavyrą“ ir „Goldbergo variacijas“. Už šiuos įrašus pianistas sulaukė palankių įvertinimų.

Į sceną italų virtuozas įžengė ap-sirengęs ryškiai raudonais šilkiniais marškiniais plačiomis rankovėmis. Programos pradžioje P. De Maria švelniai, labai romantiškai, su ryš-kiu *rubato* paskambino trijų kon-trastingų dalių Clementi Sonata fis-moll, op. 25 Nr. 5. Vėliau sukaup-tai, labai dėmesingai ir atsakingai traktavo Beethoveno Sonata, op. 111, c-moll. Ši novatoriška, dviejų da-lių Sonata (kas klasikams nebuvo

būdinga) iš atlikėjo reikalauja tikros brandos, sugebėjimo perteikti visą šios muzikos gilumą ir grožį. Kon-certe P. De Mariai pavyko priversti klausytojus sekti kiekvieną šio kūr-nio atlikimo tarpsnį. Tai buvo įdo-miausia vakaro programos atlikimo traktuotė.

Gerokai nuvylė antroje koncerto dalyje pianisto traktuoti Chopino kūriniai: trys labai žinomos ir ža-vios Mazurkos (a-moll, op. 67 Nr. 4, C-dur, op. 24 Nr. 2, ir cis-moll, op. 63 Nr. 3), Skerco Nr. 4 E-dur, op. 54, Noktiurnas Es-dur, op. 55 Nr. 2, ir Baladė Nr. 4 f-moll, op. 52. Nors visi opusai skirtingi, charakteringi, juose vyravo panašus nusiteikimas kaip grojant Clementi – skambesiai švelnūs, tarsi patežę,

Pietro De Maria

nepamatuotas *rubato*, neįsiklausyta į Chopino muzikos esmę. Baladėje, kurioje buvo daugiausia garsių epi-zodų, vyravo kietas garsas, triukš-mingumas, nuo per greito tempo kadencijoje susivėlė svarbiausios melodinės linijos. Įdomu, ar šios traktuotės buvo atsitiktinės, ar pana-šias išgirstumėme ir pianisto garso įrašuose? Suintrigavo pasiklausyti.

Po publikos aplodismentų lengvai, virtuoziškai atlikėjas paskambino

du bisus, nesukeliančius gilesnių apmąstymų: Domenico Scarlatti Sonataį ir Camille’io Saint-Saënso Etiudą. Abu labai greitai, skaidrūs, su dinamikos kontrastais ir smul-kių natų ar akordų pasažais. Rei-kia pripažinti, kad bisui atliktuose kūriniuose P. De Maria dar kartą patvirtino, kad (bent jau tą vakarą) jam svarbiausia buvo džiaugtis ga-limybe labai greitai, virtuoziškai skambinti.

Savaitės filmai

Benedeta ****

XVII amžius. Toskanos moterų vienuolyne gyvena Benedeta Karlini (Virginie Efira). Nuo paauglystės moteris patiria itin tikroviškas ir neretai sukrečiančias religines bei erotines vizijas. Vienuolė taip pat teigia galinti daryti stebuklus. Charizmatiška moteris greitai išsikovoja privilegijuotą vietą vienuolyno hierarchijoje. Tačiau netikėtai atsiradęs ir viską užgožęs potraukis jaunai vienuolei Bartolomėjai (Daphne Patakia) sutrikdo Benedetos vidinę ramybę. Jei abatė (Charlotte Rampling) arba nuncijus (Lambert Wilson) sužinotų apie šį moterų ryšį, kiltų skandalas, galintis sukrėsti Bažnyčią. Jausmams tarp dviejų moterų kaistant, gandai apie netinkamą Benedetos elgesį neišvengiamai pasiekia aukščiausius Italijos bažnyčios sluoksnius. Prasideda intrigų, spąstų ir išdavysčių kupinas žaidimas, galintis pasibaigti tik dviem būdais: arba Benedetos pergale, arba visišku jos sunaikinimu. Paulo Verhoeveno filmo pagrindas – Judith C. Brown knyga „Vienuolės lesbietės gyvenimas Italijoje Renesanso laikais“. (Prancūzija, Belgija, Nyderlandai, 2021)

Drive My Car *****

Aktorius ir teatro režisierius Jusukė Kafuku (Hidetoshi Nishijima) prieš dvejus metus neteko žmonos Oto (Reika Kirishima). Nors dar nėra visiškai susitaikęs su šiuo asmeniniu smūgiu, jis sutinka statyti Čechovo pjesę „Dědė Vania“ Hirošimos festivaliui. Čia Kafuku susipažįsta su Misaki (Toko Miura), kuri paskiriama jam kaip vairuotoja. Santūri jauna moteris vežioja menininką į darbą ir iš darbo raudonu automobiliu „Saab 900“. Keliaudami kartu, jie nenoriai pradeda vienas kitam atsiverti. Ryūsuke Hamaguchi filmas sukurtas pagal Haruki Murakami apsakymą „Vyras be moterų“. (Japonija, 2021)

Gucci mados namai ****

Ši istorija sukėlė šurmulį ne tik mados pasaulyje. 1995 m. „Gucci“ paveldėtojo Maurizio Gucci (Adam Driver) nužudymas pateko į visų laikraščių antraštes. Netrukus žmogžudyste apkaltinama buvusi Maurizio žmona Patrizia Reggiani (Lady Gaga). Nors ji iš visų jėgų ginasi ir tvirtina esanti nekalta, į viešumą iškyla vis daugiau naujų detalių – slaptas vyro romanas, keršto troškimas ir finansinė priklausomybė. Prasideda teismo procesas, kurio metu paaiškėja: tai Patrizia pasamdė profesionalų žudiką. Filmas sukurtas pagal Saros Gay Forden romaną „Gucci mados namai. Sensacinga žmogžudystė, pamišimo, žavesio ir godumo istorija“. Ridley Scotto filme taip pat vaidina Jaredas Leto, Salma Hayek, Alas Pacino, Jeremy Ironsas, Jackas Hustonas ir kt. (JAV, Kanada, 2021)

Prancūzijos kronikos iš Liberčio, Kanzaso vakaro saulės ****

„Prancūzijos kronikos“ – Amerikos išeivių žurnalas, leidžiamas įsivaizduojamame XX a. Prancūzijos miestelyje. Mirus jo įkūrėjui Artūrai Hoviceriui (Bill Murray), žurnalo leidyba nutraukiama, rengiamas paskutinis numeris. Redakcijos personalas leidžiasi į nostalgiskus prisiminimus ir atgimsta keturios didžiosios laikraštyje publikuotos istorijos: Mozė Rozentaleris (Benicio del Toro), kalėjime sėdintis dailininkas, išvysta savo prižiūrėtoją (Léa Seydoux) kaip mūžą ir modelį. Žurnalistė Lukinda Kremenc (Frances McDormand) užmezga romaną su revoliucionieriumi Zefireliu (Timothée Chalamet) ir suabejoja savo žurnalistiniu sąžiningumu. Dviračiu važinėjantis reporteris rašo reportažus iš baisiausių miesto kampelių, o kai pagrobiamas komisaro (Mathieu Amalric) sūnus, jį išgelbėti gali tik virėjas... Ilgai lauktas Weso Andersono filmas – tai meilės laiškas žurnalui „The New Yorker“ ir žurnalistikai. (JAV, Vokietija, 2021)

Vestsaido istorija * ***

Garsiojo miuziklo (rež. Jerome Robbins, Robert Wise, 1961) perdirbinys grįžta į kino ekranus. Šį režisavo Stevenas Spielbergas, tad belieka tikėtis įspūdingo reginio. Niujorkas, šeštasis dešimtmetis. Didmiesčio gatvėse nesugyvena įvairių kultūrų gaujos, jų rajonai – savotiški getai. Ypač aktyviai reiškiasi puertorikiečiai, vis įsivieliantys į kivirčus ir muštynes. Tonio (Ansel Elgort) vadovaujami „Džetai“ ir „Rykliai“ su savo lyderiu Bernardu (David Alvarez) priešakį nuolat kovoja, kas pranašesnis. Tačiau kai Tonis įsimyli Mariją (Rachel Zegler), kova, regis, pereina į naują etapą: Marija yra Bernardo sesuo, tad mylimieji susitikinėja slapčia, o tai Marijai visai nepatinka. Situacija paaštrėja ir abi pusės patiria pirmuosius nuostolius. Ar dėl dviejų žmonių meilės verta rizikuoti kitų gyvybe? Tai ir savotiška Romeo ir Džuljetos istorija apie neįmanomą meilę, ir pasakojimas apie žiaurų gaujų karą. Paklaustas, kodėl nusprendė sukurti „Vestsaido istorijos“ perdirbinį, Spielbergas teigė, esą žmonių susiskaldymas toks pat senas kaip pati žmonija, tačiau dabartiniame pasaulyje tai atrodo ypač aktualu. Anot jo, dėl rasinių neramumų šis miuziklas turėtų būti suprantamesnis dabar, nei jo atsiradimo metais – 1961-aisiais. (JAV, 2021)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

10 d. – Pilotas (Rusija) – 13, 16, 18.30, 21.10; 11, 12 d. – 11.30, 14, 16.30, 19, 21.40; 13–16 d. – 16, 18.30, 21.10

10 d. – Aplink pasaulį per 80 dienų (animac. f., JAV, Vokietija, Airija, D. Britanija) – 12.30, 14.50, 17.10; 11, 12 d. – 12.30, 13.30, 14.50, 17.10; 13–16 d. – 15.20, 17.15

10 d. – Vestsaido istorija (JAV) – 14.30, 18, 21 val.; 11, 12 d. – 11.10, 14.30, 18, 21 val.; 13–16 d. – 15.15, 18, 21 val.

10–12 d. – Drive My Car (Japonija) – 20 val.; 13–16 d. – 19.20

15 d. – W.A. Mozarto „Užburtoji fleita“. Tiesioginės premjeros transliacijos iš Niujorko Metropolitano operos įrašas – 18.30

19 d. – P. Čaikovskio „Spragtukas“. Tiesioginė transliacija iš Maskvos Didžiojo teatro – 17 val.

12 d. – „Pasiklydę ekrane kino klasika“. Žiedų valdovo trilogijos maratonas – 12 val.

16 d. – Žmogus-voras: nėra kelio atgal (JAV, Islandija) – 19.30, 20.30

10 d. – Augintiniai susivienija (animac. f., Vokietija, Kinija, D. Britanija) – 12.10; 11, 12 d. – 11.10

13–16 d. – Ežiukas Sonic (animac. f., JAV, Japonija, Kanada) – 15.10

Visą repertuarą rasite [www.forumcinemas.lt](#)

Forum Cinemas Akropolis

10–16 d. – Pilotas (Rusija) – 10.50, 13.20, 16, 17.50, 20.30; Aplink pasaulį per 80 dienų (animac. f., JAV, Vokietija, Airija, D. Britanija) – 10.15, 12.20, 15.10, 17.30; Vestsaido istorija (JAV) – 14, 17.40, 21 val.

16 d. – Žmogus-voras: nėra kelio atgal (JAV, Islandija) – 18, 18.30

10–16 d. – Drakono raitelis (animac. f., Vokietija) – 10.10; Krudžiai 2. Naujasis amžius (animac. f., JAV) – 12.40

Visą repertuarą rasite [www.forumcinemas.lt](#)

Skalvija

11 d. – Drive My Car (Japonija) – 14.10

11 d. – Vestsaido istorija (JAV) – 20.30

12 d. – Sinefilija (rež. A. Puipa) – 14 val.; 15 d. – 17 val.

12 d. – Benedeta (Prancūzija, Belgija, Olandija) – 21 val.; 14 d. – 18.35

13 d. – Gucci mados namai (JAV) – 17.30; 15 d. – 20.50

13 d. – Teisingumo riteriai (Švedija, Danija, Suomija) – 15.15 (*senjorams*); 16 d. – 21 val.

14 d. – Būsiu su tavim (dok. f., rež. V. Vareikytė, M. Dejoie) – 17 val.

14 d. – Prancūzijos kronikos iš Liberčio, Kanzaso vakaro saulės (JAV, Vokietija) – 21 val.

16 d. – Švelnūs kariai (dok. f., rež. M. Stonytė) – 17.20

17 d. – Metai prieš karą (Latvija, Lietuva, Čekija) – 17.45

18 d. – Bėgikė (rež. A. Blaževičius) – 14.30

12 d. – *Kino klasikos vakarai*. Amadėjus (JAV, Prancūzija, Čekoslovakija, Italija) – 18.10

13 d. – filmų peržiūrų ir paskaitų ciklas „Kinas po paskaitų“. Gravitacija (JAV, D. Britanija, Meksika) – 20.30

Festivalis „Videogramos“

Archyvinių filmų programa: „Tai, kas liko neužbaigta“

11 d. – Tai, kas liko neužbaigta (dok. f., Afganistanas, Kataras, JAV) – 19 val.

10 d. – Įprasta šalis (dok. f., Lenkija) – 19.50

„Vestsaido istorija“

11 d. – Prieš užgęstant šviesai (dok. f., Marokas) – 17.30

10 d. – Karas ir taika (dok. f., Italija, Šveicarija, Prancūzija) – 21 val.

12 d. – Terra Femme (dok. f., JAV) – 16.10

12 d. – Visa kita lygu (dok. f., Šveicarija, Rusija) – 16.10

Programa, skirta Lauren Berlant

15 d. – *Studijuoti–mokytis*. Gimė Gešė (Indija, Nepalas); Rankos Jangone (Mianmaras), Vilkų kūrinys (Vokietija), Akys prieš Mac kamerą (D. Britanija) – 19.10; 18 d. – 16.15

16 d. – *Troškimas–meilė*. Pingey (D. Britanija), Negatyvus antras (JAV), Du (D. Britanija), Namai (D. Britanija), Čijo (Japonija) – 19 val.; 18 d. – 18 val.

10 d. – *Tarptautinė žmogaus teisių diena*. Gražinti Tibetą namo (dok. f., JAV, P. Korėja, Indija) – 18 val.

Karlsono kinas / Atostogos kine

11 d. – trumpametražių animacinių filmų programa „Legendos ir jautrios istorijos“ (animac. f., Ukraina, Prancūzija, Baltarusija) – 12.40

12 d. – Enkanto (animac. f., D. Britanija, Kolumbija) – 11.55

18 d. – Mažosios Klaros Kalėdos (animac. f., Norvegija) – 13 val.

Pasaka

10 d. – Gucci mados namai (JAV, Kanada) – 20.15; 11 d. – 16.45, 21 val.; 12 d. – 16.45, 20 val.; 13 d. – 17.45; 14 d. – 17.30, 20.30; 15, 16 d. – 20.15

10 d. – Paskutiniai ir pirmieji žmonės (Islandija) – 18.15

10 d. – Eifelis (Prancūzija, Belgija, Vokietija) – 20.30; 11 d. – 20.45; 12 d. – 20.15; 14 d. – 20.30; 15 d. – 20.45; 16 d. – 20.30

11 d. – Šuolis (dok. f., rež. G. Žickytė) – 14.15, 15.30, 18.45; 12 d. – 17.45; 13 d. – 18 val.; 14, 15 d. – 18.15

11 d. – Bėgikė (rež. A. Blaževičius) – 16.30; 13 d. – 20.30; 14, 16 d. – 18 val.

11 d. – Viešbutis „Didysis Budapeštas“ (JAV, Vokietija) – 20 val.

12 d. – Dar po vieną (Danija) – 17 val.; 15 d. – 18.15

12 d. – Drive My Car (Japonija) – 19.30

12 d. – Sinefilija (rež. A. Puipa) – 14.30

12 d. – Enkanto (animac. f., D. Britanija, Kolumbija) – 14 val.

13 d. – Švelnūs kariai (dok. f., rež. M. Stonytė) – 18.30

13 d. – Prancūzijos kronikos iš Liberčio, Kanzaso vakaro saulės (JAV, Vokietija) – 21 val.; 14 d. – 18 val.

13 d. – Vestsaido istorija (JAV) – 20.15; 14 d. – 20.45

12 d. – Vilkas ir liūtas (Kanada, Prancūzija) – 15.30

7, 8 d. – Teisingumo riteriai (Danija, Švedija, Suomija) – 20.45

7 d. – Kaip „Titanikas“ mane išgelbėjo (dok. f., Islandija) – 18.30

Paupio salė

10 d. – Šuolis (dok. f., rež. G. Žickytė) – 21 val.; 11 d. – 17.30; 12 d. – 14.45; 13 d. – 20.45; 14 d. – 18, 19.45; 16 d. – 21 val.

10 d. – Vestsaido istorija (JAV) – 20.30; 11 d. – 21 val.; 12 d. – 14.15

11 d. – Gucci mados namai (JAV, Kanada) – 15.15; 12 d. – 20.30; 13 d. – 20.15

11 d. – Bėgikė (rež. A. Blaževičius) – 21.30; 12 d. – 21 val.

11 d. – Švelnūs kariai (dok. f., rež. M. Stonytė) – 19.45; 15 d. – 17.45

11 d. – Aplink pasaulį per 80 dienų (animac. f., JAV, Vokietija, Airija, D. Britanija) – 13 val.

11 d. – Eifelis (Prancūzija, Belgija, Vokietija) – 18.30; 13 d. – 17.45

12 d. – Kaimynai (Ispanija) – 16.45

12 d. – Pilė (animac. f., Prancūzija) – 13 val.

12 d. – Kaip „Titanikas“ mane išgelbėjo (dok. f., Islandija) – 18.45

13 d. – Paskutiniai ir pirmieji žmonės (Islandija) – 18.30

15 d. – Drive My Car (Japonija) – 19.30

KAUNAS

Forum Cinemas

10–16 d. – Aplink pasaulį per 80 dienų (animac. f., JAV, Vokietija, Airija, D. Britanija) – 10.40, 13, 15.30, 17.50

Vestsaido istorija (JAV) – 11, 14.20, 17.40, 20.50

10, 12, 14 d. – Drive My Car (Japonija) – 20.10

15 d. – W.A. Mozarto „Užburtoji fleita“. Tiesioginės premjeros transliacijos iš Niujorko Metropolitano operos įrašas – 18.30

19 d. – P. Čaikovskio „Spragtukas“. Tiesioginė transliacija iš Maskvos Didžiojo teatro – 17 val.

12 d. – „Pasiklydę ekrane kino klasika“. Žiedų valdovo trilogijos maratonas – 12 val.

16 d. – Žmogus-voras: nėra kelio atgal (JAV, Islandija) – 18, 18.20

10–16 d. – Drakono raitelis (animac. f., Vokietija) – 10.30

Ežiukas Sonic (animac. f., JAV, Japonija, Kanada) – 12.50

Visą repertuarą rasite [www.forumcinemas.lt](#)

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (**dailė**)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė
Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 800 egz. Spausdino UAB „Valdo leidykla“, Gedimino g. 34, Ukmergė Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba LR kultūros ministerija Lietuvos kino centras

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

